
TRANSILVANIA

Sibiu, Strada Șaguna 6.

Dela adunarea generală — Congresul „Astrei“
Sibiu: 4 și 5 Decembrie 1927.

Cuvântul de deschidere

al președintelui „Astrei“, dl **Vas. Goldiș**, la adun. gen. din Sibiu, 4 Dec. 1927.

Onorată Adunare Generală!

Nour de jale înveșmântă azi toate manifestările bătrânei Asociațiuni culturale ardelenesti.

Ne aducem aminte vremile trecute, când părinții noștri, generație de mucenici, întovărășiți în această cetățuie a nădejdlor de mai bine, fără drapeluri și fără embleme, pe cari le aveau în suflete, nu în afară, în fiecare an, spre apus de vară, din toate colțurile acestei țărișoare dulci și duioase grăbiau să-și dea întâlnire la Asociațiune, să vorbească în limbă cifrată, să mângâie durerea anilor lungi de așteptare cu vraja imaginei visului, ce va să fie împlinit odată.

Cu atât mai viu ne aducem aminte de ziua măreață a victoriei, ce am serbat în cetatea lui Mihai, când după noaptea fioroasă de optsprezece veacuri s'a făcut lumină și robilor s'a dăruit libertate.

Iar cetățuia aceasta, care sub cenușa suferințelor seculare păstrase nestâns jăratul nădejdlor fermecătoare și-a primit răsplata integrală în ceasul, când Stăpânitorul românilor reuniți în țara minunată dela Tisa la Nistru și dela Hotin la Mare, i-a ardat de parapet colanul recuno-

științei Sale și a naștunii, pentru statornicie în credință și El însuș a primit asupra-și comanda ei supremă, declarându-i-se patron și protector. Cât de sinceră i-a fost apăsarea și recunoștința a dovedit-o prin gestul îndușetor, că în ceasul greu al despărțirii de cele pământești încă și-a adus aminte de scumpa Lui Asociașune, înșirundu-o între legatarii testamentului Său.

Azi ne închinăm memoriei Lui și contemplând pilda vieții Sale jertfite pe altarul idealului nostru, mai vârtos ne pătrudem de simțământul marilor noastre îndatoriri față de neamul de oameni, pentru care s'a născut și trăiește această institușune.

Fiindcă adeseori, în ceasurile de îngrijorare pentru soartea generașilor, cari ne vor urma, ne surprinde melancolia decepșionilor amare. Suntem victorioși, dar istoria omenirii remarcă viciorii, cari s'au dovedit a fi fost începutul defintivelor prăbușiri.

Ne-am unit politicește și suntem pe cale a ne destrăma sufletește. Anodină consolașune, că faptul nu este specific românesc: el roade la rădăcinile civilizașunii creștine.

Rașionalismul filosofic și mașinizmul veacului din urmă au divorșat educașunea de religione, cele două mari forțe sintetice ale societășii. Disociate, ele și-au pierdut eficacitatea, au devenit inoperante, se paralizează. Consecinșa a fost părăsirea intereselor unitare omenește. Conștiinșa utilitașii sociale a dispărut și etica creștină a fost înlocuită prin ideologia utilitarismului materialist.

În viașa economică s'a consacrat regimul caracterizat prin vânarea implacabilă și sterilă a maximului profit de personal fără absolut nici o altă considerașune. Rezultatul a fost concentrarea bunurilor la o singură clasă într'o măsură necunoscută până aci în istorie. Egoismul feroce, alinașt printr'o doctrină falșă a individualitașii, a inventat raporturile dintre oameni și dintre clase.

De aici a urmat laxarea tuturor virtușilor sociale: cinstirea tradișiei, lăpădarea de sine pentru comunitate și grija de viitor. Morșii sunt uitașii, iar viitorul nu mai interesează pe cei cari trăiesc.

Sub regimul concepției de viață a vremii, năzuințele mulțimilor de a da legei și puterii publice îngrădiri, cari să asigure ordinea, dar totuși să reducă guvernarea la măsură utilă progresului comun și să frâneze aviditatea firească a guvernanților, — toate eforturile de a preface proprietatea în funcțiune socială, garantându-i totuș ființarea, de a elimina urmările păgubitoare ale concurenței desfrânate, fără a-i stingheri libertatea: se sfarmă de răpăcitatea clasei acaparatoare de averi și de putere. Dreptatea este bunul plac al celor chemați s'o efeitască, libertatea e prezentată ca o jenă pentru prosperitatea societății. Ori, fără dreptate și libertate, solidaritatea rămâne vecinic o chimera.

Omenirea s'a decivilizat. Ea pare să uite, că societatea solidară este șansa cea mai eficace în lupta pentru existență. Viermele ei distrugător însă este egoismul cras și concentrarea irațională a bunurilor. În minunata sa carte despre „Principiile Sociologiei“ savantul american Giddings constată, că „mai presus de orice îndotală spiritul plutocrat este cauza adevărată a disoluției sociale“. Plutocrația a săpat mormântul Romei.

La începuturile ei civilizația era amenințată de barbarii din afară, astăzi o amenință barbarii dinlăuntru. Fiarele răpitoare, spune zoologia, sunt rămășițe solitare și nefericite din vechi societăți distruse prin hazard ori prin dispariția simțului de coeziune.

Repercursiunea acestor stări de lucruri asupra bătrânel noastre Asociațiuni e un fenomen prea firesc.

Ea era templul unui ideal, solidaritatea națională. Trista concepție de viață a vremii a rupt baierile acestui ideal. Cine se mai gândește azi la solidaritatea națională? Toate categoriile sociale s'au separat, se privesc chiar cu dușmănie. Apostolii de odinioară ai solidarității noastre s'au răznit. Preoțimea într'o parte, divizată și ea în două tabere ostile, învățătorimea în altă parte, par'că se disprețuesc, iar restul de intelectuali privesc la toate acestea cu sarcasm, sceptici și impasibili. Marele dispărut Ion I. C. Brătianu ar fi zis odată, că „primejdia cea mare în societatea

românească nu este, că sunt câțiva răi, ci că sunt prea mulți indiferenți“.

Doctrina individualistă, de altfel foarte apropiată de însăși firea rasei neolatine, face ravagii. Undeva, un director de școale aranjase cu o remarcabilă abilitate o expoziție de câini; a doua zi a convocat pe intelectualii români din localitate, propunându-le înființarea unei societăți culturale, ca să scape „din bezna inculturii pe bieții săteni“. Simula ignorarea faptului, că în acea localitate funcționează despărțământul central județean al Astrei, cu local propriu, cu despărțăminte pe plase, cu conferințe regulate și o propagandă la sate. Orice ambițios mai răsărit își întocmește o societate culturală a lui, socotindu-o cea mai propice trambulină arivismului său sălbatic.

Propagandiști culturali „de ambe sexe“, cum zicea dl Iorga, cei mai mulți bine retribuiți din bugetul țării, cureeră satele și orașele fără nici un rost, încurecă lumea, zăpăcesc dăscălimba și răspândesc, asta-i adevărata lor misiune, pe bani scumpi literatură proastă.

S'a dat, tot din speculă, lozinca ofenzivei culturale. Toată lumea face cultură, fără nici un program, fără nici o înțelegere a rosturilor culturale ale poporului nostru. De mulțimea moașelor copilul nu se poate naște. Deși găsi într'un sat oarecare șapte biblioteci, toate, bineînțeles, pentru popor, una ortodoxă, alta unită, a treia a școalei, a patra a comunei politice, — fiindcă domnii prefecți, mai ales, trebuie să facă cultură, — a cincea a Ligii culturale, a șasea a Asociațiunii „Astra“, își vâra și ea nasul unde nu-i fierbe oala, a șaptea a Asociațiunii bănățene, căci cu ajutorul lui Dumnezeu în Banat avem două Asociațiuni, una a noastră și alta nu se știe a cui, pe deasupra una a treia: „Casele Naționale“, nu a dlui general Manolescu, ci una „baș“ timișoreană.

Par'că niciodată nu s'a verificat în lume adevărul, că în unire rezidă puterea. În loc să clădim cu puteri unite pareul luminos al culturii, fiecare își crește separat cucuta lui și se crede minunat. Această nebunească pulverizare a energiilor face aproape imposibilă orice încercare de refacere a sufletului național.

Să desperăm ? Am dezerta dela datorie. Ci mai vârtos, noi aceştia, cari am rămas credincioşi tradiţiei şi idealului solidarităţii naţionale, în faţa vrăjmăşiei vremurilor, cu neclintită credinţă în puterea de viaţă a neamului, vom încorda puterile noastre prin ţăria voinţei.

Năzuinţele anilor din urmă n'au rămas sterile. Centrul se reface, noui energii germinează noi orientări. O nouă secţie feminină, a cărei reprezentantă o salutăm pentru primadată între noi, asociază muncii noastre binecuvântata adeziune a tuturor femeilor române din ţară şi majorează astfel supleţea de adaptare a acestei Asociaţiuni la noile condiţii de viaţă, iar subsecţia educaţiei fizice va organiza munca pentru însănătoşirea satelor noastre. Intocmai ca odinioară aci la Sibiu, astfel la Chişinău anul acesta s'a înfiinţat Astra basarabeană, tot cu binecuvântarea şi sub conducerea unui mare Arhiepiscop, a arhiepiscopului Gurie, constituindu-şi un comitet din tot ce are Basarabia mai bun, mai doritor şi mai capabil de a realiza marea operă a solidarizării sufletelor prin cultura naţională. Despărţământul Sibiului desfăşură o admirabilă propagandă, sistematică şi inteligentă, care invederează deja rod îmbelşugat. Braşovul a reînviat şi în curând vom putea spune, că avem un judeţ, în care fiecare sat îşi are cercul său cultural în cadrele Astrei. Suntem pe cale a ne asocia şi mai strâns de bunii noştri colaboratori dela Cluj, intensificând munca atât de folositoare a secţiunilor noastre literare şi ştiinţifice, prea veseli de faptul, că floarea intelectualităţii ardelenesti reprezentată prin tinăra noastră universitate, a înţeles rosturile Astrei.

Cu ajutorul acestei intelectualităţi principiul prosperităţii fizice, morale şi intelectuale a naţiunii, ce ni se impune prin ritmul istoriei, ca cea mai substanţială îndatorire a iubirei de oameni, va primeni psihologia maselor şi va da astfel nouă putere condiţiilor de existenţă a neamului nostru.

Dom coborî în adâncurile sufletului românesc şi din rezervorul nesecat şi fecund al acestui suflet vom prinde puterea de înviore a conştiinţei tuturor. În faţa dihoniei ce ne sfăşie, în ciuda indiferentismului ce îngheaţă sufle-

tele, înfruntând mania separatismului, care distruge societatea, pe ruinele idealismului ucis de filozofia egoistă a vremii, nu ne dă robiți deprimării, ci cu dârză hotărîre vom înălța tot mai sus și vom duce la victorie drapelul încrederii națiunii române în misiunea sa istorică de apărătoare a civilizației creștine. Insuflețiți de pilda Aceluia, a cărui amintire o serbăm astăzi, vom trezi din adormire conștiința națională și vom salva astfel însași națiunea, care nu este altceva decât conștiința ei.

Declar deschisă adunarea generală.

Cuvântarea dlui vicepreș. Dr. Oct. Russu.

Domnule Președinte! Onorat Congres!

Abia au trecut 4 luni dela moartea gloriosului și iubitului nostru rege Ferdinand I — a președintelui nostru de onoare — și o năpraznică boală a stins și viața celui mai marcant sfetnic al Lui, a președintelui Consiliului de ministri Ioan I. C. Brătianu.

Este în general recunoscut, că mult regretatul a fost cel mai mare bărbat de stat al țării noastre, care a condus destinele ei timp de peste 20 ani.

De numele lui sunt legate toate evenimentele istorice din timpurile mai recente. El a fost pătruns de idealul unirii tuturor românilor, a stăruit deci din răspuțeri pentru intrarea României în războiul mondial, din care ieșind învingători, și-a văzut idealul realizat prin înfăptuirea României întregite, dela Nistru până la Tisa.

Asociațiunea noastră încă a avut un ideal, ca prin propagarea și menținerea vie a simțului național să pregătească sufletele pentru unire.

Ion I. C. Brătianu a înțeles rostul Asociației noastre și, după dispariția vechilor frontiere, prin guvernele, ce a prezidat, și-a arătat toată sollicitudinea pentru prosperarea ei. În a. 1924, când Asociația noastră a inițiat serbările centenarului eroului nostru național Avram Iancu, s'a pus Brătianu în fruntea organizării acestor serbări și le-a condus personal, alături de președintele nostru.

Resimțim deci o adâncă durere pentru pierderea marului bărbat dispărut și depunem din partea Asociației noastre culturale „Astra“ și cu acest prilej omagiile noastre memoriei lui, iar Onoratul Congres să binevoiască a adera la aceste omagii și a le da cuvenita expresiune.

Discurs comemorativ pentru Regele Ferdinand I

rostit la adunarea generală a Astrei, 5 Dec. 1927, la ședința festivă, în numele Secției feminine, de

președinta secției **Maria B. Baiulescu.*)**

„Astra“, farul luminător al poporului românesc în trecutul nostru vitreg; „Astra“, propovăduitoarea culturii și literaturii române; străjuitoarea graiului și conștiinței naționale, a fost învrednicită să ajungă ziua libertății și a unității neamului întregit sub sceptrul marelui Rege desrobitor Ferdinand I, luând mai radioasă sub scutul acestui înțelept și erudit Președinte de onoare.

Astăzi strălucirea ei este acoperită de văluri cernite; părăsită de marele ei Stăpân, în adâncă reculegere și cu profundă emoțiune, consacră această ședință festivă marelui dispărut.

Dar nu este singură în durerea sa. Alături stă femeia română, care o asistă; sora cea mai mică a „Astrei“, „Uniunea femeilor române“, asociată la muncă, identificată fiind cu toată jalea nemărginită a înaltei Sale Patroane, Regina Maria, este părtașe la această comemorare solemnă.

Mi-este dat să rostesc în numele secției feminine a „Astrei“ cuvântul, care să intruchipeze durerea, ce a cuprins inimile femeilor române din toată țara, atunci, când glasul lugubru al clopotelor vestea, că Acela, care realizase visul idealului național de veacuri, închise ochii pentru vecie.

Însă graiul omenesc nu poate tălmăci toate sentimentele ce sbuciumă coardele sufletului nostru.

Femeia română, cuprinsă de adâncă admirație, aduce piosul său omagiu, ca prinos de recunoștință, acestui Rege predestinat a fi mare, care, sdruncinând lanțurile, descătușă Ardealul din robia milenară.

Obsedat de iubirea și de viitorul țării Sale, parecă auzea chemarea Ardealului, care răsuna de generațiuni în cânteculele de leagăn ale mamelor, prin toate cătunele, prin toate poenile Carpaților, în doinele fecioarelor, ce așteptau pe mândrul crai, auzit din vraja poveștilor.

Și iată că se împlini ceea ce fusese scris.

După ce fu doborât dușmanul, munții desrobiți își deschiseră porțile și prin inima pădurilor se coborî Diteazul

*) Citit în șed. fest., de dna *Veturia I. Lapedatu*.

însoțit de mândra Crăiasă, care a colaborat și a contribuit, cu tot sufletul Său, la întregirea neamului, cutreierând meleagul pe urma lui Mihai.

1) Iar mamele, ce 'n lacrimi, cu candelă aprinsă,
Iși priveghiase neamul, prin veacuri neștirbit,
Acum cu pruncul 'n brațe, de-un sfânt fior cuprinsă,
Înghenunchiau în cătea Viteazului slăvit.

Moșnegi cu plete albe, purtând povara vieții,
A zilelor amare, pe care le-au trăit,
Priveau cu ochi estatici, la soarele dreptății,
Ce în amurgul vieții și lor le-a răsărit.

Și toată țara 'neinsă în brăne tricolore,
Cu dangăte de clopot, îl aștepta pe nună,
Preoții în ornate, cu liturghii sonore,
Stujeau ceremonia, găfindu-i eu cunună.

Era nunta Ardealului cu Dacia Traiană reînviată.

Dar atât că ne ajunse o zi, în care toți praporii, toate stindardele și toate tricolorele fâlfâiau acoperite de zăbrance diafane de doliu.

Asfințise duhul luminat al marelui Rege, căruia l se rupsesse firul vieții și acum zăcea înfășurat în giulgiul de moarte, întins pe catafale.

Murise marele erou, care învinsese nu numai dușmanul, dar cu sufletul Său mare învinsese toate legăturile trecutului și tradițiilor Sale, de dragul țării Sale iubite, de dragul iubitului Său popor românesc.

Și se lăsa o jale nemărginită asupra întregii țări, iar toată această jale se încuibă în sufletul femeiei, pentru că nu există durere mai adâncă, mai concentrată și mai potențată, decât aceea plămădită în inima femeii.

Toată firea ei fu cuprinsă de durere atât de mare, încât se revărsă în lacrimi de foc și, din palate, din căsicioare și din toate colibe, izbucniră gemetele și suspinele, tânguturile și bocetele femeilor ce se jeluiau și plâneau pe cece fusese izbăvitorul neamului românesc.

Și plângând închinău glorie și mărire marelui mucenic al neamului:

Noi plângem și mereu vom plânga
Pe cece fuse jala țării,
Stăpân și Domn biruitor,
Pe care nu-l putu înfrânge
Nici un dușman;
Doar moartea 'n ceasul ne'ndurării,
Li stinse duhul luminat.

1) Din poezia înedită „Nunta Ardealului“.

Am plâns, când jainic luase drumul
Suit pe Tunul de izbândă,
Plecând spre vecinicul lăcaș.
Tămâia-și înălțase fumul
Și-un suflet mare, sus, în zări,
Plutea în adiere blândă,
Spre alt liman mai fericit.

Dom plânge, vom jeli 'n suspine,
Pe lespede ce e mormântul,
In care s'a sălășluit.
Iar noi făcut-am jurământul
Că neam de neam,
Plecat pe criptă să se închine
Eroului nemuritor.

Feminismul.

Conferență ținută de doamna **Micaela Catargi**, la șed. festivă a secțiilor „Astrei“.

(Sibiu, 5 Dec. 1927.)

*Domnule Președinte,
Domnilor și doamnelor!*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În ședința de astăzi, de dimineață, am aflat vestea măgulitoare a numirii mele ca membră activă a asociației dtră.

Nu era necesară această distincție pentru ca să promit „Astrei“ umilul meu concurs întru îndeplinirea marilor ei scopuri.

Doiu lucra cu dtră din toată inima și vă promit că voi pune în slujba unui ideal ce ne este scump toată puterea mea de muncă și perseverență, fără de care o acțiune nu poate să aibă efect.

Pentru a treia oară, și totdeauna cu aceeași plăcere, iau cuvântul cu ocazia unei adunări festive în Ardeal. Dar pentru întâia dată vorbesc sub auspiciile vechiului oblașd al culturii românești, al așezământului a cărui denumire simbolică a luminat calea ultimelor generații, îmboldindu-le spre marile înfăptuiri.

Pentru întâia dată mă găsesc în vechiul oraș, în care au încolțit și au dat rod atât de voinice răsaduri ale vieții noastre românești.

Penșrucă mi-ați dat prilejul să iau parte la noua manifestare a trăinicieii institutului dtră, țin înainte de a începe dezvoltarea unor modeste puncte de vedere să vă exprim deplina mea recunoștință.

Domnilor și doamnelor, rostul înființării secțiunii biopolitice a „Astrei“ vi l-a expus venerabila președintă a „Uniunii Femeilor din România-Mare“, prietena noastră iubită, doamna Maria Baiulescu, care, neputând fi de față la congres m'a rugat, ca vice-președintă a Uniunii, s'o reprezint aci.

Intr'o interesantă conferință, ținută la Cluj, în cursul primăverii trecute și publicată în „Buletinul Secțiunii Astrei“, doamna Baiulescu arată punctele de contact dintre secția de curând întemeiată a asociației dtră și „Uniunea Femeilor Române“. Identitatea de program a provocat între cele două instituții o întovărire, care, sunt sigură, va fi și rodnică și prelungă. Atât „Uniunea“ cât și secțiunea „Astrei“ urmăresc scopuri identice: *așezarea femeii ca soție și ca mamă*, pe planul exigențelor actuale ale societății, *apărarea familiei, baza societății moderne, cheazășia propășirii patriei*.

Numai și numai prin această prizmă trebuie să privim strădaniile femeilor române, sprijinite de acțiunea oamenilor de stat prevăzători și conștienți, pentru ca să adapteze nevoilor zilei tratamentul acordat de societate, femeii.

Odată așezat în cadrul evoluției legilor economice și ale progresului social, se clarifică înțelesul feminismului. Constatăm atunci că procesul de adaptare se înfăptuiește în lumea întreagă și — în particular — în țara noastră. Condiții specifice ne obligă să înfruntăm aproape an după an, probleme pe cari au avut parte alte neamuri să le soluționeze, pe îndelete, în timpul unei întregi generații.

Cea mai primejdioasă slăbiciune, și în viața publică și față de noi înșine, este să cercăm ocolirea adevărului, să respingem evidențe, să amânăm luarea de hotărâri. Îngăduim astfel să se adune un balast, care precumpănește greu în balanța viitorului. Fabricăm din nevoie, argumente ipocrite, la început pentru a amâna, poate, un examen obiectiv, iar, la sfârșit, pentru a justifica atitudinii pătimase, ale căror puncte de plecare nici nu le mai putem bine desluși.

Cred că printre aceste prejudecăți inițiale, ridicate apoi la rang de principii, putem să situăm atitudinea luată de mulți și de multe dintre noi față de revendicările feministe. Eu însu-mi am făcut concesii. Respingem întrebuintarea unui cuvânt luat prea des într'un sens pejorativ. Trebuie, totuș, să-l menținem, să-l păstrăm rostul. N'avem dreptul să-l înlăturăm din vocabularul nostru, pentru că a fost întrebuintat abuziv sau pus în serviciul unei cauze drepte de propovăduitori ridicoli sau de tălmaci extravagani.

Să fim deci *precisi* când vorbim de revendicări feministe, să ne ferim de epitetul prea des întrebuințat — pentru a respinge bănuțeli sau pentru a potoli prejudecăți — de „revendicări feminine“. Revendicările *nu sunt ale femeii numai*. Cred că nu există bărbat, care să accepte un examen nepărtinitor al situației femeii în societatea modernă și care să nu admită că există de acum o *disharmonie între ceea ce cere societatea dela femeie și ceea ce-i dă*.

Ceea ce-i cere îi cerea și pe vremuri: îndeplinirea îndatoririlor ei de soție și de mamă, de paznică a căminului, deci de ocrotitoare a societății întemeiate pe familie, de creatoare a viitorului.

Ceea ce-i dădea era siguranța vieții, sprijinul slăbiciunii, garanția zilei de mâine.

Trebuie însă să recunoaștem și să spunem fără înconjur și fără să ne îngrozim de adevărul enunțat, că *societatea de astăzi nu mai asigură femeii îndeplinirea părții a doua* a unui program, întocmit și aplicat tacit de generații, până în vremurile noastre.

Să avem curajul mărturisirilor sincere: *dacă femeia nu mai este ocrotită*, nu e pentru că nu mai este slabă. A trebuit să se întărească de când îi lipsește sprijinul de până acum. Acelaș proces e în curs și în domeniul economic. Viata femeii nu mai e asigurată, nu pentru că femeia refuză *protecția masculină*, dar pentru că *nu o mai poate căpăta*.

Principiile de libertate și de autodeterminare, cari au imprimat vieții societății moderne un ritm revoluționar și nou, au așezat și viața intimă a individului pe temelii drepturilor omului. Acestea, transpuse în viața psihică, constituiesc *dreptul la fericire*. Oricât să fie îngădit omul în salutare măsuri de control, impuse de el asupra sa, oricât să-și creieze singur discipline spirituale, oricât să se razeze pe învățămintele religiei, totuș, prin legile sale, prin legi făcute din ce în ce mai elastice, omul a deschis căsniciei perspective ce pe vremuri rămăneau închise. Poate că dacă s'ar stabili o statistică a divorțurilor s'ar recunoaște că emanciparea din rigidele contururi ale primei și unicei căsătorii a fost, în egală măsură, folosită de femei și de bărbați.

Însă când ne coborâm în conștiința noastră suntem datori să constatăm că *nesiguranța căsătoriei* obligă pe femeie să-și orienteze viața astfel încât sprijinul, care-i poate lipsi în orice moment, ei și copiilor ei, să nu-i mai fie indispensabil. Nu mai putem deci reînvia trecutul — chiar dacă în oarecare măsură suntem îndreptățiți să-l regretăm — după cum nu putem întoarce nici cursul apelor. În acelaș

un efectiv de calități noi, nu numai cu *forța*, dar și cu *is-cușința*, cu *agerimea luptătorului dibaciu*. Poate că pe alocuri femeia se lasă captivată de farmecul acestui joc. Dar cred, totuș, că în cele mai dese cazuri *nu din propria-i voință, ci din nevoie*, ei împinsă de legea dură a *necesității* se leapădă de privilegiile slăbiciunii sale și înfruntă lupta inegală cu toate greutatețile vieții.

În acest proces evolutiv începe, firește, și entuziasmul unor neprevăzute izbânzi — și ar fi păcat să nu fie așa. Ar fi anormal și întristător rezultatul progresului material dacă n'ar fi întovărășit de curba ascendentă a perfecționării intelectuale. Și aci femeia se lasă prinsă în mrejele unor descoperiri neașteptate. Dibuie în domeniul, care era până aci exclusiv rezervat tovarășului ei. Descopere alte succese decât acelea ale farmecelor ei. Se împărtășește cu tainele aride ale ambiției. Cunoaște bucurii și desamăgiri, care găesc, în rețelele nervoase, noi și mai subtile posibilități infinite de vibrațiuni.

E mai fericită? Sigur că nu.

Dar unei vieți noi, oricât de amare, de *nedorite*, de nepoștite, corespund fericiri necunoscute, elanuri cerebrale, satisfacții psihice. Nu sunt, poate, acestea atât de blagoslovite ca bucuriile simple de altădată, dar fac parte dintr'un domeniu, care nu este nici mediocru, nici vulgar și nu sunt, prin urmare, dăunătoare, ci foarte demne de apreciere și de laudă.

Mărturisite sau nu, — aceste constatări frământă mințile întregii noastre societăți, *nu le poate eluda nimeni*. Cei mulți le resping, nu vor să le cerceteze, pentru ca să nu fie orbiți de lumina lor cruntă, alții speră, ca ideologul hindu, că ajunge să-ți torci lâna în casă pentru ca să fii ușurat de nevoi. Dar faptele nu rezistă unui examen imparțial. *Emanciparea este în mers*. Mai de vreme ori mai târziu își impune *legea*. Legiuitorii o resping un timp, îi cedează apoi și socotim că este mai bine ca în gravul proces de evaluare al societății actuale *bărbatul și femeia să se unească, înțelegători și compătimitori*, pentru ca să *deslege împreună probleme*, pe cari viața, cu severitatea ei oarbă, și față de unii și față de alții, le aruncă zilnic în calea lor.

Așa trebuie tălmăcit rostul grupărilor, cari în diferitele țări sunt exponentele revendicărilor feministe. Mai ales la noi ele nu intervin în viața publică ca niște precursori îndrăzneți. Servesc de regulator, constată stări de lucruri, recunosc adevăruri și caută prin acțiunea lor să înlăture primejdia dezarmoniei dintre stări de fapt și stări de drept

Asociațiile feministe la noi nu propun inovații. nici încercări senzaționale. Ele caută să vulgarizeze metode aplicate altura și cari sunt tot atât de accesibile genului specific al rasei noastre, cum au fost și metodele politice introduse aci în cursul ultimelor decenii și dovedite, cu toate că ne erau streine, a fi perfect adaptabile temperamentului și moravurilor noastre.

Priviți numai care este situația *femeii ardelene* în societate.

La dtră femeia nu este tutelată. Este considerată de lege ca o ființă independentă, în mâinile căreia poate fi lăsată conducerea propriei ei vieți, administrarea bunurilor ei, orientarea activității ei productive. Respectând principiile creștinești de egalitate și de libertate, căsnicia este aci pusă pe baze de *încredere reciprocă*, statornicește în familie credința că între bărbat și femeie nu poate fi nici asupritor, nici asuprit. Oricât se revoltă juriștii împotriva afirmării noastre, trebuie să recunoaștem că *temeiul codului napoleonian, în ce privește căsătoria, este o oprimare de abia mascată a soției în contractul de căsătorie și în desfășurarea legăturilor familiare.* Genialul misogin, care a pecetluit cu atâta brutalitate pe fruntea femeii calificativul de „incapacitate“, și-a răimat, de sigur, convingerile pe hotărâtoare argumente. Dar nu avem nici un motiv să considerăm formula familiei romane, întemeiată pe răspunderea unică a șefului, ca preferabilă pentru progresul spiritual, tendințelor creștine, cari, în timpul evului mediu, au lăsat să înflorească în societatea umană atât de bogate roade morale.

Pe alocuri, legiuirea din zilele noastre se resimte încă de influența acestor datini seculare și este foarte interesant să observăm cum au determinat o serie întregă de uzanțe, cari au luat cu timpul formă legală, au fost incorporate în coduri scrise și au dovedit că se pot îmbina cerințele moralei familiare cu acelea ale civilizației.

O astfel de experiență o făcureți în linii generale aci, în Ardeal. Cuceriri ale feminismului occidental le-ați introdus de mult în moravurile dtră. Ați dovedit că nu sunt dăunătoare moralei, ci dimpotrivă. *Liniștita desvoltare burgheză a familiei ardelene* se întemeiază pe un cod, scris sau nescris, în care femeia este menținută la rangul ei de educatoare și răspunde de desvoltarea intelectuală și sufletească a generațiilor în egală măsură cu capul de familie. Ca eroul lui Molière, care făcea proză, fără ca s'o știe, *femeia din Ardeal este un precursor al feminismului, fără ca s'o știe.*

Lupte crâncene s'au dat în cursul ultimelor decenii, lupte, cari au adus multe familii la desbinare și au provocat chiar violențe, pentru a cuceri în numele „mamă” simplul privilegiu de a nu fi ținută de lege pe acelaș picior de inferioritate cu copilul, care-i datorește supunere.

La dtră egalitatea regimului matrimonial, libera exercitare a profesiunii, libera dispoziție a salariului, sunt uzanțe aplicate zilnic. Ele par însă legiuitorului cu judecata împregnată de doctrina „codului napoleonian” prerogative atât de monstruoase, încât ezită să le întindă asupra femeilor din întreaga țară.

Mi-a fost dat personal, asistând la ședințe extrem de interesante ce s'au ținut la „Consiliul Legislativ”, să constat odată mai mult existența acestei stranii concepții. Am fost chemate acolo — bineînțeles cu unicul drept de deliberare — pentru ca să înfățișăm membrilor acestui înalt for punctul de vedere al grupărilor feministe asupra unificării codului civil. Ați crede că era suficient pentru dărâmarea barierelor prejudecății ca să cerem aplicarea integrală și transpunerea în formule tehnice ale dispozițiilor articolului 6 din „Constituție”, care glăsuiește astfel:

„Drepturile civile ale femeilor se vor stabili pe baza deplinei egalități a celor două sexe”.

Mărturisesc, dimpotrivă, cu câtă surprindere am constat, că o prăpastie desparte concepțiile noastre — cari nu sunt, în definitiv, în ce privește punctele esențiale ale situației femeii față de codul civil, decât transpunerea pe un plan general a stării de lucruri de aci — de incredulitatea mai multor consilieri față de capacitatea femeii în putința ei de a-și asimila aceste reforme, fără daune pentru morala familiei și ierarhia căsniciei. Nu exagerez afirmând că n'ar fi inutil ca *femeile din Ardeal să observe cu grijă măsurile ce în curând se vor lua*, pentru ca să nu riște să fie supuse rigorilor, codului napoleonian” și defavorabil revizuite, drepturile, de cari se bucură astăzi.

Este cert că ziua de azi va atârna cu o covârșitoare greutate asupra întregului viitor al femeii în societatea română.

Punându-ne la nivelul marilor realizări pe terenul național, suntem nevoiți să pășim în mers accelerat pe calea progresului social. Puzderie de legi trebuiesc întocmite. Pe șantierul instituțiilor de stat se lucrează la ridicarea unui nou așezământ social.

Reforma „codului civil” se completează printr'o legiuitre adevărată.

„Codul muncii“ este în pregătire și ia dispozițiuni asupra regimului de muncă, a *salarizării*, *ocrotirii muncitorimii* și a *copiilor*. Și mai mult aci, legiuitorul este chemat să îndeplinească un *proces de adaptare*, dificil.

Progresul mașinismului a creiat o muncitorime, care trebuie pusă în condiții favorabile de trai și de producțiune. Revendicări fundamentale, formulate de aproape un veac, au fost socotite de generația noastră ca atât de firești, încât au fost încorporate chiar în textul tratatelor de pace, pentru ca să nu mai poată fi eludat de nici un stat, care-și respectă angajamentele și semnătura.

Când vor intra în aplicare aceste legi, vor preface cu totul aspectul vieții unei întregi părți a societății. Partea rezervată femeii îl deschide *perspective noi de prosperitate și de demnitate*. Printr'o fericită întâmplare am avut cinstea să iau parte la lucrările comisiei, care, la Ministerul Muncii, întocmește această vastă legislație. Domnul Ministru al muncii a ținut ca, pentru dispozițiile privitoare la ocrotirea femeii și a copilului, în industrie, să fie consultată și o femeie. Trebuie să mărturisesc că lungile ore de lucru astfel petrecute sunt printre cele mai fericite din câte am cunoscut. O adiere prezicioasă de vremuri noi plutește în birourile severe, în jurul imprimatelor sarbede. Un potențial de forțe noi înviează textul banal al paragrafilor. Substanța vitală necesară impulsului mecanicelor este una și aceeași. Bărbatul și femeia sunt asimilați unul altuia în rolul alternativ de îmblânzitor al fiarei hrănite cu foc și de victime, cari pot dintr'un moment într'altul să iasă din ghiarele ei cu măduarele sdrobite sau cu trupul istovit.

Nici aci nu mai încep inegalități. Viața implacabilă le-a nivelat.

În același timp, sub imperativul acelorași credințe, se completează măsurile de ocrotire pentru cei ce produc, cu măsurile de prevedere pentru cei ce desfac roadele muncii frașilor lor.

Camerele de comerț întocmesc dispoziții uniforme pentru comerțul din toată țara, aplicând legile naturale și prevederile constituționale, legile, cari cer ca femeia să aibă deplină libertate pentru a putea munci și pentru a-și putea valorifica și calitățile și bunurile.

Domnilor și doamnelor!

La aceste constatări trebuie să mai adăogăm una: că sunt foarte binevenite inișiative ca acelea ale instituției dtră, menite să introducă claritate în problemele tumultoase, pe cari generația noastră le rezolvă.

Nici o reformă socială nu trebuie să se prezinte fără metodă.

Emanciparea nu poate fi dăruită femeii ca o cutie a Pandorei, deschisă pripit, în ignoranța consecințelor. Și aci e necesară o tehnică. Să o propună, să stabilească ierarhi, să disciplineze inițiativele, iată rostul instituțiilor de educație și de cultură.

Datorită numai unor asemenea metode s'au relevat într'alte părți energii și capacități feminine; ar fi inutil și prea lung să mai înstrăm pomelnicul valorilor ce s'au re-
levat în lumea toată de când femeia s'a făcut partașe la răspunderi și la drepturi.

Nu mai este nevoie să amintim că de mult pe terenul umanitar și social, pe acel al educației și al purificării moravurilor participarea femeii a introdus un element nou, o forță salubră.

Aprorape zilnic femeia își impune capacitatea și competența. Ieri încă, în cursul lucrărilor „Comisiunii Internaționale“ dela Geneva, s'a putut constata că raportul comitetului de experți asupra luptei împotriva traficului cu femei nu este decât aplicarea măsurilor preconizate de un veac de toate asociațiile feministe. Și-mi amintesc hazliul epizod al comiteei financiare din „Liga Națiunilor“, când președintele ei întreabă pe o doamnă așezată în banca delegaților, dacă nu cumva și-a greșit locul. Doamna răspunse, cu un zâmbet grațios, că nu era pe această bancă o intrusă, ci delegata statului australian, care din toate competențele sale financiare, alesese ca fiind cea mai îndică: o femeie.

Tot o femeie prezidează astăzi asociația școlilor superioare din Statele Unite ale Americii. Tot o femeie a făcut acolo și stăpânește formidabilul instrument de cultură al bibliotecilor populare.

Și, pentru ca să nu vorbim numai de statul cel mai progresist, să menționăm ceea ce se petrece într'una din țările reacționare din lume, în Spania de azi. În parlamentul desemnat, care a fost tolerat în vremurile din urmă ca să înfățișeze dezideratele populației, au fost delegate 14 femei, elita intelectuală și morală a statului. De sigur acestea vor înseria în programul igienei sociale un progres tot atât de însemnat ca cel obținut de membrele parlamentului englez. De multe ori au fost învinuite aceste doamne de a nu fi adus în desbaterile parlamentare prinosul darului lor de vorbă, revelația unui talent oratoric. Dar femeile n'au intrat în parlament ca să țină discursuri, și scurtele expuneri tehnice ale unei ducese de Atholl că-

știgă în autoritate și eficacitate când se știe că este președinta comitetului pentru educație a „Asociației pentru desvoltarea științifică a Mării Britanii“.

Iată prin urmare de ce sunt atât de *binevenite* încercările de sistematizare, de grupare, a energiilor fementne la noi.

Ele tind să provoace o metodică organizare a societății, căci dacă femela aspiră să-și afirme individualitatea, mai mult încă e hotărâtă să-și valorifice *drepturile de mamă*.

Recunoscând că se deschide o *eră nouă*, în acelaș timp caută mijloacele de ocrotire a celei mai sfinte instituții, pe care se razimă societatea noastră: *familia*.

Maternitatea revendică dreptul să controleze țaria armaturii sociale. Nu renunță la dreptul ei de legitimă apărare în clipa în care este *pus în cauză viitorul familiei*.

Groaznice prăpădurii ne-au arătat la răsărit cum poate fi risipit tezaurul moral și spiritual al vremilor de trudă și de fainică jertfă, închinată continuității rasei. Aci nu mai e vorba de bun simț politic, de moralitate economică, de dreptate socială. *Este amenințată soarta copilului*. Spectrul groaznic al vagabondajului milioanelor de nevinoși, care se ridică deasupra stepelor rusești, nu poate decât să oțelească voința de apărare a femeilor din lumea toată.

Nu este loc, prin urmare, în epoca în care trăim, pentru o luptă anormală între bărbat și femele. Nu este vorba nici de cuceriri, nici de apărări, atunci când *omenirea solidară* nu trebuie să urmărească decât un *singur scop*: *apărarea familiei, temelia lumii noastre*.

Telegramele trimise dela adun. gen. (congres)

Maiestății Sale Regina Maria.

BUCU BȘTI.

Congresul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român „Astra“ din Sibiu, comemorând azi pe bunul său Protector și Președinte de onoare, care a fost marele Rege Ferdinand I-ul, transmite Maiestății Voastre omagiul sentimentelor sale de adâncă venerațiune și veșnică recunoștință pentru neclintita credință, prin care în ceasurile grele, încercare la răspântia istoriei, a-ți stat alături de sufletul în veci-neuitatului întemeietor al României-Mari.

V. Goldiș
președinte.

Altefei Sale Regale Principesei Elena.

BUCUREȘTI.

Congresul Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român „Astra” din Sibiu, comemorând astăzi pe bunul său Protector și Președinte de onoare, care a fost Regele Ferdinand I-ul, transmite Altefei Voastre omagiul sentimentelor sale de înaltă venerațiune, rugând pe atotocrotitorul Părinte ceresc să Dă dea ajutorul său spre a crește și a conduce nobila odraslă a Marelui bunic, scumpul nostru Rege Mihai I-ul, nădejdea națiunii române, întru mărirea neamului, gloria tronului și bucuria de mamă a Altefei Voastre.

V. Goldiș
președinte.

Inaltei Regențe.

BUCUREȘTI.

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român „Astra”, întrunită azi în congres la Sibiu, spre a comemora pe bunul său protector și Președinte de onoare, Marele Rege Ferdinand I-ul, transmite Inaltei Regențe omagiul simțimentelor sale de sinceră venerațiune deodată cu rugămintea de a-i oferi din partea Înălțimilor Voastre toată ocrotirea și ajutorul spre atingerea patrioticelor sale năzuinți culturale și naționale.

V. Goldiș
președinte.

*Excelenței Sale Domnului Vintilă Brătianu, Președintele
Consiliului de Miniștri.*

BUCUREȘTI.

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român „Astra”, întrunită azi în congres la Sibiu, spre a comemora pe bunul său Protector și Președinte de onoare Marele Rege Ferdinand I-ul, transmite Excelenței Voastre și Guvernului Țării asigurarea simțimentelor sale de respect și venerațiune, deodată cu rugămintea de a-i acorda înalta bunăvoință și ajutorul întru atingerea scopurilor sale culturale și naționale.

V. Goldiș
președinte.

Familia Regală și Înalta Regență

au răspuns „Astrei“ la felicitările trimise dela congresul din Sibiu, astfel :

In numele M. Sale Regelui!

A. S. Regală Principesa Elena.

Palatul Regal.

„Adânc mișcată de sentimentele pe care congresul Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român mi le arată Mie și fiului Meu, Vă mulțumesc din suflet“.

„ELENA“.

M. Sa Regina Văd. Maria.

Palatul Regal.

„Vă mulțumesc pentru cuvintele domniei Voastre și mai cu seamă pentru glasul, care l-ați îndreptat către memoria Regelui, a cărui dragoste de neam nădăjduiesc că va fi răsplătită și în viitor prin munea tot mai rodnică a „Astrei“.

„MARIA“.

Înalta Regență.

Palatul Regal.

„Viu mișcați de simțemintele ce ne exprimați în numele Asociațiunii culturale „Astra“, Vă mulțumim din inimă, încredințându-vă de toată dragostea și tot sprijinul nostru, spre marea și folositoarea dv. instituțiune“.

MIRON, BUZDUGAN.

Felicitările cetite la congresul (adun. gen.) a „Astrei“.

Dela Ministrul cultelor și artelor dl Alex. Lapedatu :

„București. Regretând că nu pot participa la adunarea Asociațiunii, Vă rog să primiți, odată, cu mulțumirile mele afectuoase pentru binevoitoarea invitație, cele mai călduroase urări pentru dezvoltarea și prosperitatea instituțiunii ce prezidați, căreia cu toții datorăm sprijin și devotament“.

Ministru Alexandru Lapedatu.

Dela dl prof. univ. N. Iorga.

„București. Reținți la București, împărtășesc cu urările mele de spor adunarea societății prietene“.

N. Iorga.

Dela Magn. Abatele Methodiu Zavoral.

Praga (Strahov).

„Praga. Dumneavoastră să binecuvîntați adunarea, spre folosul tablului popor român! Abatele Zavoral“.

Dela președinta „Uniunii Femeilor Române“, dna Maria B. Baiulescu, preș. secției feminine-biopolitice.

„Brașov. Fiind suferindă regret că nu pot face călătoria. Transmît omagiile mele „Astreii“, urându-i neîntreruptă înălțare spre apogeul culturii și fericirii poporului românesc, asigurându-o în numele Uniunii că voi sta cu toată sollicitudinea alături.“

Maria Baiulescu.

P. Sf. Sa Episcopul Lugojului Alexandru.

(Scrisoare) „Domnule Vice-președinte! Mulțumindu-vă pentru binevoitoroarea invitație la adunarea noastră „Astra“, cu regret trebuie să vă comunic că agendele osteloase ale diocesei mă reclamează pe zilele acelea oare.“

Invocând așafiorul și binecuvîntarea veștel de sus asupra lucrărilor dv., semnez cu deosebită stimă“.

Lugoj, la 8 Decembrie 1927.

Episcopul Lugojului. Dr. Alexandru
Niculescu.

P. Sf. Sa Episcopul Clujului Nicolae Ivan.

(Scrisoare) „On. Comitet central al Asociațiunii 1 Sibiu — Regret nespus de mult, că nu pot urma prețutei invitații dela... de a lua parte la adun. gen., din acest an, ce se ține chiar în Sibiu. — Dorește însă din tot sufletul ca Asociația să stăruie pe urmele înaintașilor, cări făcură din aceeași modestă societate o forțăreașă a culturii și limbii noastre în vremile grele din trecutul dureros. Primiți, etc.“

Cluj, la 2 Decembrie 1927.

Nic. Ivan. Episcop.

Din partea despărț. Brașov.

„Brașov. Despărțământul Astra — Brașov, salutând pe membrii Asteii întruniți în adunare generală, dorește ca bilanțul binefecțiilor ultimului an să stimuleze toate energiile călătorești într-o nobilă etnologia, în luminarea și îndrumarea sufletului celor mulți, cări așteaptă“.

Axente Banciu (președ.)

A mai feliicitat și aderat despărț. Constanța.

Dela adunarea generală a „Astrei“ la Sibiu, 1927.

Numărul acesta cuprinde cuvântarea rostită de dl președinte *Vasile Goldiș* la deschiderea congresului (adunării generale) din Sibiu (4 Dec. 1927) — apoi cuvântarea în memoria lui Ioan I. C. Brătianu, ținută tot în aceeași zi de dl vicepreș. *Dr. Oct. Russu*. Conferența dnei *Micaela Cătărgi* despre „Femenism“, rostită la șed. festivă a secțiilor (5 Dec.), deasemenea, se publică acum. Am păstrat pentru numerele viitoare următoarele conferențe: aceea a dlui prof. univ. *Dr. Ion Lupaș*, despre „Regele Ferdinand“ și aceea a dlui *Ion Agârbiceanu* despre „Conștiința și subconștiința națională“.

Adunarea generală s'a ținut de astădată în margini mai modeste (fără de concert, bal, banchet), în semn de doliu pentru moartea M. Sa Regelui Ferdinand, fostul președinte de onoare al „Astrei“.

La adun. gen. a fost reprezentată societatea „Fundatiunea Principele Carol“ prin dl *Emanoil Bucușa*, iar soc. „Teatrul“ din *Turnu Severin* prin dnii *Coriolan Buracu* și *Netta*, „Regionala Basarabeană“ a „Astrei“ prin dnii: *I. Pelivan*, *Pan Halippa* și insp. *Grosu*. Atât telegramele de felicitare, cât și răspunsurile primite sunt publicate în altă parte a revistei.

Comisiile au fost alese precum urmează: I. Pentru examinarea raportului general, dnii: *Pan Halippa*, *Dr. Grig. Cristescu*, *Dr. Augustin Popa*, *Victor Lazar*, *Pavel Borzea*, *Ștefan Pop* (București); II. Pentru cenzurarea socotelilor și bugetului, dnii: *Dr. Oct. Sglimbea*, *Adrian Cristea*, *Th. Iacobescu*, *I. Oarga*, *I. Mărginean*; III. Pentru înscrierea de membri, dnii: *Ioan Popa*, *I. Isacu*, *Hurdu*, *D. Olariu* și *Dr. N. Terchilă*; IV. Pentru întregirea comitetului central dnii: *Dr. Nic. Regman*, insp. *I. Bratu*, *Dr. Al. Aciu*, *I. Dăncilă*, *Dr. Nic. Colan*, *D. Boariu*.

Referent al raportului comisiei instituite pentru examinarea raportului general a fost dl prof. la Acad. teolog. ort. din Sibiu *Dr. Gr. Cristescu*.

1. Adun. gen. a dat exprese doliului, prin sculare în picioare, pentru *M. Sa Regele* și pentru sfetnicul Său *Ioan I. C. Brătianu*, apoi pentru ceilalți membri decedați. 2. Adunarea gen. a exprimat toată recunoștința sa președintelui „Astrei“, dlui *Vas. Goldiș*, pentru serviciile aduse societății și și-a exprimat dorința ca și sub ceilalți domni miniștri să se bucure „Astra“ de beneficiile ce rezultă pe urma regulamentului cinematografelor. 3. S'au adus laude mem-

brilor comitetului central și secțiilor — în special secției medicale și biopolitice — pentru munca depusă. 4. S'a cerut reactivarea secției tehnice, în nădejdea că își va găsi conducători pricepuți. 5. S'au adus laude fostului comisar general al „Astrei” în Basarabia, dlui prof. univ. Dr. Onis. Ghibu, pentru activitatea dsale din Basarabia și s'a urât spor la lucru „Regionalei Basarabene”, înființată de curând, cu un comitet în frunte cu dl I. Pelivan. 5. S'a remarcat începutul de activitate culturală, în cadrele „Astrei”, în Dobrogea. 6. S'a instituit un secretar literar al secțiilor, cu sediul în Cluj, pentru „concordarea activității secțiilor literare-științifice și pentru redactarea „Transilvaniei”, care va să apară și pe mai departe în Sibiiu, colaborând cu secretarul literar din Sibiiu”. 7. Subsecția de educație fizică a secției medicale-politice, se va ocupa cu organizarea activității de educație fizică și morală în cadrele despărțămintelor, la sate” și s'a hotărât înființarea urgentă a acestei organizații, cu titlu de experiență și demonstrațiune, în județele Cluj, Sibiiu și Brașov. 8. S'a primit ca să se institue câte un „agent de legătură” între secții și fiecare comitet de despărțământ. 9. S'a remarcat activitatea frumoasă a despărțămintelor Brașov, Sibiiu, Blaj, Cluj, Sălaj și Tg. Mureș. 10. S'a cerut ca „bibliotecarii cercurilor culturale să nu fie numai niște simpli custozii ai cărților încredințate lor, ci și niște zeloși propagandiști ai citirii lor”. 11. Intre „casele naționale” înființate mai recent se remarcă cea din desp. Șimleu, condusă de dl Dr. Al. Aciu. 12. Cursurile de analfabefi s'a cerut să se generalizeze în toate despărțămintele. 13. Dlui dir. art. Nic. Băilă i se va da o mai mare activitate ca profesor de dicție și ca organizator de festivaluri și producțiuni artistice. 14. Comisia a propus și adun. gen. și-a însușit următoarele în privința „Transilvaniei” : „Transilvania”, luptând cu mari greutăți materiale, a izbutit, totuș, să apară destul de regulat și în bune condițiuni tehnice. Ea a fost susținută de colaborarea unor distinse personalități culturale, cari au izbutit prin scrisul lor să trezească ecouri de măgulitoare apreciere în presa străină. Dl Dr. H. Petrescu, secr. lit., care o gospodărește cu atâta pricepere și o alimentează cu articolele sale de un interes atât de actual și de viu, face într'adevăr operă vrednică de admirat. Broșura editată de dsa: „Doici de presă”, despre publicațiile „Astrei”, este un certificat acordat unor merite incontestabile și definitiv câștigate”. (Face „cînst” „Astrei” și numărul dedicat Reg. Ferdinand.) 15. Despre „Bibl. pop.” s'a spus că „broșurile — una mai folositoare decât alta” — sunt vrednice de remarcat. 16. S'au adus mulțumiri dlor Petre Drăghici și colon. în r. Oscar

Criste pentru scortarea documentelor și studierea arhivei fostului corp 12 de armată austro-ung. 17. S'a exprimat dorința ca Mitrop. Andr. Bar. de Șaguna să i se ridice un monument cât mai curând, ca întemeietorului „Astrei”. 18. S'au adus laude meritate dlui secr. adm. Romul Simu, care împlinește 30 de ani de serviciu în cadrele „Astrei”. Acest „devotat, priceput și neobosit slujitor”, a fost „martor al acestor momente importante din viața și activitatea Asociației și — îndeosebi — lucrător în rândul prim pe terenul culturii naționale; competența sa l-a asigurat întotdeauna un loc de cinste, dar și de mari și grele răspunderi. Se code dar să găsim în sufletele noastre accentele unui profund și sincer sentiment de recunoștință și în generozitatea noastră prefuitoare o cuvințioasă răsplătire a meritelor câștigate prin munca celor 3 decenii”. 19. Art. 2 din Statutele „Astrei” se va schimba astfel: în alineatul prim, fraza din urmă va fi astfel: „cari vor putea contribui la promovarea literaturii și culturii, atât spirituale, cât și economice a românilor, pe baza principiilor biopolitice: prosperitatea intelectuală, morală și fizică”. În statute se adaugă articolul: „Creierea unei noi secții feminine și a unei subsecții pentru educația fizică, în cadrele secției medicale și biopolitice”. 20. În printr-unul președinte al secțiilor literare-stilnștiice, președ. „Astrei”, în comun acord cu secțiile, va numi pe delegatul secțiilor, iar comitetul central, împreună cu secțiile, va stabili atribuțiile acestui delegat al secțiilor. 21. În locul dlor Ștef. Cioban și Dr. Iacob Radu, demisionași, au fost aleși cu aclamație dnl: I. Petivan, fost ministru, avocat, Chișinău și Ștefan Pop, directorul liceului „Sf. Sava” din București. 22. Secțiunea feminină biopolitică, s'a declarat de înființată. Întâitul comitet se compune din următoarele doamne:

Președintă: dna Maria B. Batulescu; membre active, dnele: Maria B. Batulescu, Maria Popescu-Bogdan (ambele din Brașov), Catinea A. Bârseanu, Veturia I. Lapedatu (ambele din Sibiu), Livia Boilă, Olivia Deleu, Constanța Bogdan-Duică (din Cluj), Elena Metssner (Iași), Mihaela Catargi și Elena Pop Hossu-Longin (Băsești); membre corespondente, dnele: Elena Sabadeanu, Elena Pricu (ambele din Brașov), Dr. Maria Șerban, Aglaia Eliad, Elena Bratu, (din Cluj), Eliza Bodocan (Blaj), Ana Cicio-Pop (Arad), Maria Iepure (Baia-mare), Alexandrina Vidrighin (Timișoara), Elena Actu (Șimleu), Veturia Candrea (Oradea-mare), Ana Selăgțan-Butean (Betuș), Olga Sturdza (Iași), Maria Petrovici (Iași), Izabela Sadoveanu (București), Maria M. Pop (Craiova), Olga Grigorovița (Cernăuți).

Aniversări și comemorări.

Două sute cincizeci de ani dela moartea filozofului Spinoza. O sută de ani dela moartea muzicianului Beethoven, a fizicianului Volta. O sută de ani dela nașterea chimistului Berthelot și douăzeci de ani dela moartea lui.

Pentru noi românii: o sută de ani dela nașterea episcopului Mihail Pavel și douăzeciștiei de ani dela moartea lui. Patruzeci de ani dela moartea lui Cipariu. Douăzeci de ani dela moartea lui Hașdeu...

O apreciere din cele mai juste asupra bietului Baruch-Benedict Spinoza am citit-o la Heine („Zur Geschichte der Religion und Philosophie in Deutschland“).

„Un geniu mare — scrie Heine — se formează prin alt geniu mare, nu atât prin asimilare, cât mai mult prin frecare. Un diamant înstrățește pe celălalt. Astfel filozofia lui Descartes n-ai decât nu a produs-o pe a lui Spinoza, ci numai a promovat-o. De ac-ee, mai întâiu, aflăm la discipol metoda magistrului. Ceeace e un mare câștig. Apoi, întimpinăm la Spinoza, ca la Descartes, argumentația imprumutată dela matematică. Ceeace e un mare defect. Forma matematică dă lui Spinoza un exterior aspru. Dar asta e ca aspra coajă a mandulei: cu atât mai plăcut e miezul“...

„E constatat, că traiul lui Spinoza a fost ireproșabil, curat și fără prihană“.

„Iubite cettorule, dacă mergi cândva la Amsterdam, roagă pe sergentul de stradă să-ți arate sinagoga spaniolă. E un edificiu frumos, și coperișul e așezat pe patru pilastri colosali. În mijloc stă tribuna, de unde s'a pronunțat ovințoră sfurisenia asupra disprefiitorului legii mozaice, Hidalgo Don Benedict de Spinoza. Cu ocazia aceea s'a suflat și într'un corn de țap, care se numește șofar... Ca suflarea aceea s'a acompaniat excomunicarea lui Spinoza din comunitatea lui Israel, fiind declarat nevreddie de a mai purta numele de evreu. Dugmanii lui creștini au fost însă destul de generoși să-l lase numele acesta“...

„Trebuie să relevez adversitățile ecceșta personale. Pe el nu l-a format numai școala, ci și viața. Asta îl deosebește pe el de cei mai mulți filozofi și în scrierile sale observăm influențele mijloctele ale vieții. Teologia nu a fost pentru el numai o știință. Tot astfel politica“...

„Filozofia lui Spinoza, a fiului al treilea a lui René Descartes, cum o profesează el în scrierea sa principală, Etica, e tot așa de depărtată de materialismul fratelui său Locke, ca și de idealismul fratelui său Leibniz. Spinoza nu se torturează în mod analitic cu problema ultimelor cauze ale cunoașterii noastre. El ne dă o mare sinteză, o explicație despre divinitate“.

„Benedict Spinoza ne învață: Există numai o singură substanță, care e Dzeu. Substanța aceea e infinită, absolută. Toate substanțele finite derivă din ea, sunt cuprinse în ea; răsar în ea, apun în ea. Au numai existență relativă, trecătoare, accidentală. Substanța absolută ni-se revelează atât în forma cugetării nemărginite, cât și în forma extensiunii nemărginite. Ambele, cugetarea nemărginită și extensiunea nemărginită, sunt cele două atribute ale substanței absolute; noi cunoaștem numai aceste două atribute. Dzeu, substanța absolută, poate că are încă mai multe atribute, pe cari nu le cunoaștem. „Non dico, me deum omnino cognoscere, sed me quaedam eius attributa, non autem omnia, neque maximam intelligere partem“.

„Numai neînțelegerea și răutatea au putut timbra doctrina aceasta cu calificativul de „ateistă“. Nimeni nu s'a exprimat despre divinitate mai sublim decât Spinoza. În loc de a spune, că el neagă pe Dumnezeu, putem afirma că el neagă pe om. Toate lucrurile mărginite sunt pentru el numai moduri ale substanței nemărginite, toate lucrurile mărginite sunt cuprinse în Dumnezeu, spiritul omului este numai o rază de lumină a euzetului înfinit, corpul omenesc este numai un atom al extensiunii nemărginite. Dumnezeu este cauza nemărginită a ambelor, a spiritelor și a corpurilor: *natura naturans*“.

* * *

Cele opt zile ale *congresului presei latine* s'au scurs în câteva desbateri și multe excursii cu multe cealuri și multe banchete. Vor zice mulți: a fost bine așa. Dar au fost și unele lipsuri. Ceeace n'a fost bine.

Oricum am lua, ideea latinității noastre trebuia să se accentueze mai practic, nu numai cu câteva fraze uzate. Un savant ca dl Iorga nu trebuia să lipsească din comitetul de organizare și mai ales dintre conducătorii excursiilor.

Ideea latinității noastre mai clar, mai viguros, mai cu euziazm a susținut-o la noi Blajul. Un reprezentant al Blajului ar fi fost bine să fie în comitetul de organizare și s'ar fi cuvenit ca congresiștii să fi fost conduși și la cercetarea Blajului.

La banchetul din Petroșani, dl Mitiță Constantinescu avu buna inspirație să spună că „la spatele noastre, în țara Hașegului, este leagănul națiunii române“. Dar nimeni nu a avut buna inspirație să conducă pe congresiști la Sarmisegetuza, să le arate în natură leagănul națiunii române.

Blajul și Sarmisegetuza: două scăpări din vedere, două ignorări, cari nu trebuiau să aibă loc la un congres al ziariștilor *latini*. Mine de cărbuni ca pe Valea Jiului și uzine de fier ca la Reșița, se mai pot vedea și în alte țări latine. Dar Sarmisegetuza și Blajul sunt două puncte specifice ființei noastre latine, culturii noastre latine.

În 3 Sept. 1927 s'au împlinit patruzeci de ani dela moartea lui Cipariu, reprezentantul cel mai tipic al mentalității noastre latine. Cât de potrivit era, între celelalte desbateri ale congresului, a se comemora și acest mare pioner al culturii noastre latine, care prin *Organul luminării* dela 1847 a dat impuls și altor gazete de ale noastre de a se tipări cu litere latine și prin *Invățătorul poporului* ne-a dat prima foaie populară...

Este drept, că prin ignorări de aceste lumea nu va țesu din țifni. Nici Iorga, nici Cipariu nu vor deveni mai mici. Sarmisegetuza și Blajul vor trăi mai departe, fie în uitarea,

fie în hărnicia lor. Dar dacă s'au invitat în țară la noi reprezentanți distinși ai culturii latine, trebuia să li-se pregătască un program și cu Blajul și Sarmuseghetuza.

*

În toate articolele de gazetă ce am cettit despre comemorarea lui *Hașdeu*, abia se scriu ceva vorbe legănate despre *convingerea lui spiritistă*. Par'că se tem să o accentueze. În sineși vor fi crezând și scriitorii acelor articole că „*Hașdeu a fost un nebun*“, cum credeau și ziceau atâția, când *Hașdeu* scria pe *Sic cogito*; când construia, fără arhitecți, *mormântul-poemă* din Cimiterul Belu, ori *castelul lulia Hașdeu* din Câmpina, castel, descris cu admirație de un I. L. Caragiale.

Mărturisesc, că dacă a avea convingeri contrare opiniei curente, însemnează a fi nebun, apoi toți cercetătorii pasionați, toți deschizătorii de cărări nouă, au fost, sunt și vor fi nebuni; tot progresul din lume s'a făcut și se va face de nebuni. Numai mediocritățile se caracterizează prin inerția ideilor tradiționale, fie cât de inepte și prin oroarea de ideile nouă, fie cât de raționale și logice. Fenomenele și faptele *mediumității* sunt extraordinare și ele au contribuit mai mult decât toate speculațiile filozofice, împreună luate, la răsturnarea concepțiilor *materialiste*. Încă nu am auzit, ca epistolele pastorale ale arhieriei să fi întors pe vr'un ateist dela convingerea sa. Dar asistarea la vreo ședință cu medium în transă te lasă perplex, să ai concepție cât de materialistă. Observi cu ochii, auzi cu urechile, poți pipăi cu mâinile, că enigma omului nu se rezolvă cu fiziologia cerebrului și a sistemului nervos. Te poți convinge despre posibilitatea minunilor lui *Isus* și ale apostolilor, te poți convinge despre posibilitatea minunilor ce le cetim în viețile sfinților. Conștiința că prin studiul *mediumității* putem avea *verificarea experimentală a adevărilor religioase*. Acesta e scopul genuin al mișcării spiritiste.

Hașdeu a fost el însuș un medium. Și a fost un savant. „Pierderea“ lullei l-a sguđuit profund. Sguđuirea aceasta, împreună cu medumitatea, l-a couvertit dela știința presumțioasă și vană a lucrurilor și nevoilor pământești la știința vieții de dincolo și a tainelor ei.

Îată ceeace nu s'a scris la comemorarea lui *Hașdeu*. Dar adevărul e adevăr. Nu trebuie să-l ocoțim, ci să-l rostim respicat.

GAVRIL TODICA.

Cronică.

Membri noi în secția. Adun. gen. din Sibiu a primit cu *aclamaște* propunerea înaintată de secția medicală-biopolitică și secția științelor naturale de a se alege ca membri ai acestor secții pe domnii înșirați mai jos:

În secția *medicală-biopolitică*: *membri activi*: Dr. I. Gola (Cluj) și Dr. Mateiu (Oradea-Mare); *membri corespondenți*: [Dr. I. Gavrilă (Cluj), Dr. Liviu Telea (Cluj), Dr. Tib. Spârchez (Cluj), Dr. Kernbach (Cluj), Dr. Popa Rubin (Cluj), Dr. Vas. Pascal (Cernăuș)].

În secția *științelor naturale*: *membru activ*: Emil Pop, asistent la Institutul de Botanică sistematică (Cluj); *membri corespondenți*: Dr. I. Serghescu, conferențiar la matematică (Cluj), Dr. I. Tănăsescu, șef de lucrări la Inst. de chimie (Cluj), Dr. M. Ionescu, șef de lucrări la Inst. de chimie (Cluj), Dr. D. Olariu, farmacist (Cluj), Dr. I. Lepși, profesor, liceul „A. Ulatcu” (Orăștie), Atanasie Popa, prof. la Școala normală de băieți (Cluj), Dr. Șt. Mateescu, prof. la Academia de agricultură (Cluj).

„Un om în toată firea”, un volum de I. A. Bassarabescu. În atmosfera noastră viciată, plină-plinuță de toate bâdărăniile și gazele asfixiante intelectuale, îți cade așa de bine un volum ca acesta! E ca o oază în mijlocul unui deșert sufletec.

Povestește cineva, care își ia răgaz și care știe să șlefuiască cuvintele, unul, care are simțul responsabilității, unul, care — mai înțaiu de toate — are o inimă.

Unsprezece bucăți, schițe aproape toate, dar schițele unui mi-

niator isteț, cu ochiul ager, care prinde *sur le vif* viața și... „natura moartă”.

Satira în surdină se resimte în unele din schițe — e satira resemnată, dureroasă, a omului superior, care simte că nu e bine cum este și protestează, cum protestează fostul președinte dela Casație, bătrânul pensionar Costache Munteanu, în casa nepotului său tinerel Puiu, ajuns funcționar înalt la un minister: „Dar bine, copilule, te-ai smintit? Nu ți-e rușine ție să ne iei pe noi, oameni bătrâni, așa cu tu, cu tine, și să ne zici pe nume, Costache și Olga, parcă ai fi copilărit cu noi?” Dar Puiu, cel care avea la masă „numai funcționari superiori, inspec-tori generali, șefi de cabinet, direc-tori de serviciu, toți cu mustățile încă necrescute, nici unul mai mare de 27 de ani”, îl privește mirat pe unchiul său și-i ripostează:

„Ce? Te superi? Te credeam mai modern și-mi închipuiam că-ți face plăcere. Nu știam că ții așa morțis la formele răsuflate dela patruzece și opt!” (Schița „Nepoții lui Conu Costache”.)

Di B. este scump la vorbă, dar când așterne cuvântul pe hârtie își are rostul său. Și atât îți cade de bine în epoca verbiajului, a vorbăriei la modă în zilele noastre!

Cetți „Un om în toată firea”, schița, care botează volumul. Câtă gingășie, câtă simplitate și cât bun simț în aceste 8 pagini. Nu te uiji. Ar fi putut fi subscrise de un Amicis. — Slujbașul telegrafist, care vrea să depună un examen la bătrânețe și copiază dela o fetiță din caiet, la

examenul de scripturistcă. Profesorul controlor, bătând de seamă, apostrofează aspru pe fetița: „Bine, fetișo, tu nu ești în stare să-ți păzești înscrisul? Dacă dlui nu se aștepte să copieze dela tine, învață-l tu, cel puțin minte. Fă-l să simtă că te fură, fă-l să priceapă că e destul de rușinos ca un om mare să se hucure așa la munca unui copil. Sunt sigur că ției nu-l cunoști”. — „Ba da”. Și lacrimi mari ca picăturile unei ploii după secetă încep să cadă cu repeziune din ochii micii și stinși ai fetiți, de-a dreptul pe bancă. — „Sunteți rude?” — „Da. E tăticu...” Și întreagă mizeria iese la iveală. N'are hrană fetița — tata e avizat la munca copilei. Și profesorul nu-i mai supraveghează...

Numai două schițe am citat, dar mai pot fi remarcate și altele. Lăsați să circule volumul acesta în mijlocul cetitorilor români, fiindcă numai bine poate să răspândească. Autorul să ne dăruiască tot astfel de lucrări pline de nobleță. (Vol. a părut în edit. libr. Socec, 1927 și costă 50 Lei.)

*

Din activitatea conducătorilor „Astreii”. În ziua de 11 Decembrie a. c. dl. Dr. G. Preda, vicepreședintele „Astreii”, fiind solicitat din partea despărțământului Blaj, a vizitat acest despărțământ, ținând o conferință cu subiectul: „Oameni și obiceiuri din diferitele regiuni ale Țărilor Britanice”.

În fața unei săli arihpline conferențiarul trece în revistă, câteva însemnări geografice ale regiunilor mai importante din Marea Britanie. Insistă asupra originii locuitorilor regiunii, asupra obiceiurilor, tradițiilor, datinelor și credințelor lor. Expune succint câteva din mo-

numentele istorice interesante, cari pot simboliza trecutul plin de măreție al poporului englez.

Vorbește despre climatul regiunii, în special de ceața, care aduce atâtea greutate în circulație, de influența aureolei boreale, de cultura cerealelor, a vitelor, a pescuitului etc., precum și de bogățiile solului și industrializarea lor.

Describe prin numeroase exemple caracterul și temperamentul englezului, felul lui de a se manifesta în întruniri electorale, reuniuni sportive etc., loialitatea și încrederea ce o păstrează pentru ai săi, ca și pentru cineștea și omenia față de un strein.

Expune în culori vii șomagiul (lipsa de lucru.) cauza lui și, în special, lozinele nesănătoase din mintea lucrătorilor și a reprezentanților de sindicate. Arată cum aceste sindicate exprimă nu numai asociațiuni de apărare profesională, dar și de luptă de clasă și contra capitalismului. De unde se vede periculosul ce poate surveni prin germinarea ideilor comuniste, presărate din partea celor interesați, în marea masă lucrătoare.

Câteva alte însemnări cu privire la cerșitorie (care este oprită), la hațgiș (aproape inexistent), la uestitele Duminicii și serbătorii engleze (rezervate bisericii și excursiilor), ca și la înlesnirile de transport pentru excursii, termină această primă parte a conferinței.

În partea a doua conferențiarul expune în trăsături generale impresiile sale din vizitarea câtorva orașe mai importante din țară.

Numeroase și instructive proiecțiuni au evidențiat și mai mult interesanța expunerii a conferențiarului.

Publicul a răsplătit pe conferențiar cu numeroase și călduroase aplauze. Trebuie să menționăm că despărțământul Blaj este al 7-lea despărțământ din Ardeal, vizitat în cursul acestui an de dl vicepreședinte Dr. Preda. Domniasa a jinit în fiecare din aceste despărțăminte câte o conferință.

*

Un program de educație, a adulților, în România de Eleonora E. Leadbetter*). Răscoalele politice din 1848 și anii următori în regatul Habsburgic au dat prea puțină libertate sau aproape de loc supușilor răscolor din monarhie, însă au avut un rezultat indirect, în desvoltarea intelectuală, îndepărtată. Fiecare din aceste grupuri minoritare a ieșit din luptă cu un simțământ intens de conștiință a rasei și cu un nou simț de solidaritate. Un torent de simțeminte naționale a cerut un debușeu. Speranțele politice se duseseră, conducătorii politicii erau în închisoare sau exil. La acest punct totul s'a îndreptat, cu un imbold comun, spre desvoltarea culturală. Aici erau două scopuri: întâiul de a apăra artele și talentele existente ale poporului; al doilea de a încuraja desvoltarea intelectuală și specială, încât să poată impune respect și recunoștință. Societățile culturale au fost organizate din imbold comun printre cehi, sloveni, slovaci, croași și români. Fiecare din aceste societăți poate servi cu o poveste tot atât de romantică ca o nuvelă. Cel mai bun lucru ce

se putea spera dela guvern, era să scape atențiunei sale. Când li se dădea atenție, totul era apt pentru a fi reprimat, suprimat sau confiscat. Conducătorii acestor societăți puneau în ele pasiunea, devoțiunea și inteligența văzută de departe, a lucrătorilor sociali moderni și caracterele cele mai bune și nobile erau devotate serviciului prin mediul lor.

Românii din Ungaria locuiau în cea frumoasă provincie din sud-est, numită Transilvania, țara pădurii, acum unită cu România. Aici au organizat în 1861 importanta societate, cunoscută sub „Astra“, nume format din primele silabe ale primului și ultimului cuvânt al numirei sale oficiale: „Asociațiunea pentru desvoltarea literaturii și culturai în Transilvania“. Dela început această societate a avut conducători din ambele grupe religioase, ortodox și catolic și această a fost o demonstrare a faptului că românii pun unitatea națională deasupra diferențelor de religie sau politice. — *Cartierul general.* Cartierul general al Asociațiunei este în Sibiiu. Acesta este numele românesc și acum oficial al fortăreței saxone din Ardeal, Hermannstadt. Zidurile medievale sunt încă aproape de tot intacte și templii cu respect turnurile mărețe și cu interes un bastion enorm, transformat în teatru municipal.

Aspectul medieval oferă un cadru picant stabilimentului extrem de modern al Astei. Reorganizată sub regele Ferdinand, dela untrea Transilvaniei cu România, numele ei actual este: „Asociațiunea pentru desvoltarea literaturii române și a culturai române“ și scopurile ei sunt definite în a ajuta desvoltarea educației populare, încurajând studiile și publicațiunile literare, științifice

*) Aceste elogioase rânduri au apărut în marele ziar american „The Christian Science Monitor“ din Boston, în 7 Sept. 1927, din peana dnei bibliotecare Leadbetter, dela bibl. orașului Ohio (Cleveland). Dna L. ne-a vizitat țara și s'a convins de vitalitatea poporului nostru. Suntem recunșcători pentru cele relatate conștiințos.

sau artistice, fondând bibliotecile și muzee, aranjând expoziții etnografice, agricole, industriale, artistice, etc.; încurajând băncile populare și societățile de cooperative; publicând o revistă literară „Transilvania” și serii de lucrări populare și având grije de a instrui pe analfabeți. Prin aceste mijloace Asociațiunea caută să mărească în țărâna română aptitudinile pentru a se governa însăși.

Înainte anulul 1918 Asociația a dat burse universitare la mai mult de 500 tineri, fii de țărani și a ajutat mult mai mulți a învăța meșteșugurile sau comerțul. Guvernul unguresc nu permitea funcționarea școlilor românești; unde existau erau întreprinderi perohiale, menținute de bisericile locale, încurajate și ajutate financiar de Asociațiunea, a căror resurse erau numai venitul cotizației membrilor sau donațiunile benevole. În 1888 Asociațiunea a deschis la Sibiu prima școală de fete, pentru că viitorul națiunii este „femeia”. În 1920 școala a devenit o școală înaltă de stat, dar internatul este încă sub direcția Asociațiunii. — *Incurajarea literaturii.* Literatura a fost încurajată prin premii în bani și prin subvenții, unde era nevoie și 950.000 broșuri au fost distribuite gratuit înainte de 1918, toate cu subiecte pentru înțelesul tuturor. Societatea a preparat, editat și publicat o enciclopedie română în 3 volume și un dicționar cu numirile localităților în românește, căci atunci erau obligați de poliția ungurească să întrebuințeze numirile localităților în ungurește.

Despărțământul educației a societății este împărțit în 12 (10) secțiuni, fiecare având în cap un profesor, care este un expert în direcția sa,

istorie, literatură, pedagogie, economie, comerț, etc. Aceste persoane își dau părerea sau conduc direcțiunile publicațiilor și extinderea educației adulților în direcțiile lor respective. Lecturi populare sunt date de aceste persoane sau de altele sub direcția lor, în nu mai puțin de 2.500 de cătune și în timp de un singur an, 1924—1925, s’au ținut conferințe în mai mult de 100 locuri în județul Sibiu.

O sută zece ramuri locale distribuieră lucrul societății, șeful fiecărei ramuri fiind un profesionist sau un profesor cu intelect înalt și idealuri. În clasele pentru analfabeți ținute în 380 locuri, au învățat să citească și să scrie 46.000 persoane.

Băncile cooperative sunt încurajate. Patruzecișipatru au fost înființate înainte de 1914 și acum un expert financiar, din oftelu, merge prin ținuturi, povăluind, ajutând și încurajând stabilimentul lor. Se publică cărți asupra organizării cooperativei, spre a fi distribuite tuturor. — *Diverse atracțiuni.* S’au ținut expoziții în diferite orașe, la intervale, începând din 1862, programele conținând diverse atracțiuni, ca: expoziții de obiecte comerciale și industriale, de produse agricole, de costume naționale, serbări muzicale, lupte sportive și exhibiții gimnastice. Cercetășia este încurajată și în adunări de ale județului sunt ținute, unde trupe de cercetăși sunt adunate din vreo 20 sate. Un profesor de cercetășie, american, nu ar recunoaște unele exerciții, însă s’ar simți la el acasă în această atmosferă. Toate aceste activități au mari legături cu asociațiile cu scopul primar de a ajuta dezvoltarea educației populare. Ca mijloace directe pentru acest scop s’au tipărit multe cărți

și broșuri și au fost distribuite mai mult de 2,000.000 în total.

O serie consistă din cărți pentru tineret. Alia, pentru uzul celor puțin culti, e scrisă în stil popular și conține material variat. Un număr este poveste populară, din țară sau din alte țări; celalt, o scurtă biografie a vreunui erou național, a 3-a, un sumar al regulamentului oficiului poștal și al 4-lea o schiță din istoria veche a Greciei. Agricultură, viață sănătoasă și poezie, amestecate cu literatură și istorie în această „bibliotecă populară“, care este vândută pentru o cotisație anuală, 12 numere și un almanah eu 50 lei, cu schimbul actual, 25 cenți. Numere răslețe sunt vândute pe stradă de vânzătorii de ziare, care nu refuză de a avea una la vedere întotdeauna în mână. (?) Mai mult de 150.000 exemplare au fost distribuite din aceste serii.

De o calitate mai literară este revista „Transilvania“, care apare acum în al 57-lea an. Conținutul ei e tot atât de variat ca cel din revistele noastre literare, cu schițe, poezii, romanșe, teatru, nuvele și articole de interes general.

Biblioteci și muzee.

Biblioteca „Astra“ este o serie, relativ, nouă de publicațiuni și conține un volum cu cântece populare, eu muzică și o serie de monografii din despărțăminte variate ale Transilvaniei, scrise popular și ilustrate bogat.

Bibliotecile și muzeele sunt o parte din programul Asociațiunii. În Sibiu bibliotecile ei conțin 40.000 volume, în care e cuprinsă o colecție completă de literatură română. Manuscrise și documente istorice de mare valoare, teancuri de ziare și registre particulare ale marilor conducători, așteaptă studiul studentului.

Muzeul învecinat arată meșteșugurile românești indigene, ca: lucrări țesute, broderii, sculpturi în lemn și altele asemănătoare. Tineretul român din o generație trecută a sculptat pentru harnica iubită, cea mai frumoasă jurcă, pe care o putea vedea imaginația lui; sau pentru menajul lui, cupa de băut dintr'o singură bucată de lemn, având toarta împreună cu priia fibrele, lemnului. Lucru frumos de acest fel este expus; covoare splendite, eu lână țesută și răsucită acasă, colorată eu culori vegetale, făcute acasă; și modele de ceară poartă costume variate a multor județe locale, unele bogat colorate, eu mult aur și argint, altele, cum sunt costumele din jurul Sibiuului, restrânse la negru și alb, eu câteva fire de aur.

Un alt scop al Asociațiunii este o casă comunală în fie-care sat. Planuri recomandate sunt trimise într'un buletin popular eu tipuri pentru orașe, de diferite mărimi. Fiecare cuprinde o sală socială, o sală pentru societăți muzicale, un muzeu și o bibliotecă și o odăie de lectură, într'o clădire mai mare, sunt aprovizionate odăi pentru bibliotecar. S'au făcut colecțiuni de cărți pentru 5000 bibliotecii și sunt distribuite aproape așa de multe cele ce pot cuprinde.

Acesta este programul pe care Asociațiunea îl îndrumază pentru bibliotecii, prin care poporul trebuie să fie educat.

Trad. de dna Cl. Dr. Gh. Preda.

*

Mission de Roumanie („L'Etoile“, organe de la Réunion d'Eylau).

În cursul anului 1925 o misiune catolică universitară franceză, compusă din numeroși studenți, ce aveau în frunte pe profesorii: *Abatele Batti-*

nelli și Gasque, pe dnii Canu și Jean Moreau Reibel, au vizitat țara noastră.

Impresiile obținute sunt descrise în o broșură de 80 pagini, care are o prefață de Alfred Baudrillart, membru al „Academiei franceze“, și un cuvânt introductiv al dlui C. Cornette, directorul reuniunii.

Într'un stil foarte clar și poetic se arată cu totul sincer impresiile voiajului, în special: peisagiile pitorești ale țării, economia și producția solului, vizita prin câteva localități și centre importante, amiciția franco-română, etc.

Cu mult talent este descris apoi sufletul românesc și tot ceea ce ar putea contribui la cimentarea legăturilor dintre țările noastre, surori latine.

Broșura mai cuprinde o odă adresată României, o poveste („Le jeune Doëvode“) a distinselor noastre scriitoare Elena Văcărescu, precum și vocile din presa noastră, cu privire la vizita și persoanele mistunei.

Conducătorii mistunei au ținut nu numai să ne viziteze, dar să ne și expună sub formă de conferințe, multe fapte și lucruri importante.

În cete 13 conferințe (din cari: 1 în Timișoara, 3 la Dălenii de munte, 2 în Brașov, 2 în Cluj, 2 în Vatra Dornei, 2 în Iași și 1 în Galați) cu subiecte variate, s'au adus la cunoștința publicului românesc, date și însemnări cu privire la: filozofia franceză, regionalismul francez, curentele de literatură franceză, provinciile franceze, amiciția franco-română, apoi despre: Mistral, Psichari, Péguy, Claudel etc.

Și în Franța a căutat să feacă această misiune cunoscută țara noastră, prin numeroase conferințe, la cari au asistat, pe lângă reprezen-

tanții țării noastre și români aflători acolo. La unele din aceste conferințe s'a remarcat și prezența savanțului nostru profesor N. Iorga.

Broșura amintește cu mult drag de vizita făcută în Sibiu „Asociațiunii“ noastre culturale „Astra“ și de impresia deosebit de plăcută ce le-a lăsat colecția etnografică a muzeului nostru.

Ea exprimă călduros dorința de a menține permanent contactul cu societățile culturale din România, în special cu cursul filialelor și filialelor sale.

Această dorință noi o împărtășim reciproc, fiind convingși că prin strângerea raporturilor culturale, țările noastre pot trage numai foloase, cari ar contribui la cea mai mare desvoltare și propășire a lor.

Dr. G. Preda.

*

Cum a vorbit un învățat olandez despre problema românească în Berlin, în a. 1924. În a. 1924 a ținut patru conferințe geograful olandez din Amsterdam, profesorul S. R. Steinmetz, invitat fiind de societatea geografică („Gesellschaft für Erdkunde“) din Berlin. Conferințele au tratat despre „naționalitățile [din Europa“ și au trecut în revistă generală toate popoarele din Europa „la începutul sec. al XX-lea“.

Geograful cu renume mondial, dl A. Penck, publică acum, într'o fascicolă alăturată revistei societății menționate (1927 Berlin, prin libr. edit. D. Reimer — Ernst Vohsen), întreagă lucrarea, prefațându-o elogios.

Din bibliografia tuturor națiunilor europene, care se publică la sfârșitul lucrării, vedem că prof. olandez a consultat, între altele, următoarele volume și hărți etnografice:

D. A. Sturdza: Europa, Rusia și România; *N. Mazere*: Harta etnografică a Transilvaniei 1909; *E. Brote*: Problema română în Transilvania și Ungaria (trad. germ.); *Iorga*: Desvoltarea ființei de stat rom., istoria pop. rom. (l. germ.); *I. Slavici*: Românii în Ungaria, etc. (l. germ.); *I. G. Pelivan*: L'Union de la Bessarabie à la mère-patrie — la Roumanie, apoi pe P. Samassa, Seton Watson, Vincentz, P. Hunfalvy, Taubes („Die Rumänen in Russland“, Weltwirtschaft. Archiv, Febr. 1917); W. G. F. Snyders, ș. a.

În orice caz e interesant să se știe ce a vorbit profesorul universitar olandez la societatea geografică germană din Berlin, de aceea lăsam să urmeze în traducere pașagiile referitoare la noi.

„Românii au (sic) în Ungaria și Transilvania o iridentă destul de puternică, adevărat locuiesc aici mult 3,5 milioane de români, în regat erau în 1910 cam 7 milioane. Nu-i vorbă, nu pot figura ca urmași ai vechilor romani, deoarece limba nu le arată în privința aceasta nimic (?), și e probabil că numai aceasta (și ea numai parțial) este singurul (element) romanic la valahii aceștia, cari formează mai curând un amestec din bulgari, sârbi, albanezi, ș. a. m. d. De sigur n'au avut religiunea romano-catolică și abea în 1860 s'a întâmplat un fel de renaștere italiană în România. Românii au format multă vreme o pază a graniței, în Ungaria și în Transilvania, se duceau însă des de tot peste graniță și au emigrat mai apoi în Valahia și Moldova (în veacul al 13 și 14-lea). Deoarece erau păstori și credincioși bisericii ortodoxe, au stat la distanță și în Transilvania și Ungaria de ceilalți, de germani, ma-

ghiari și săcui. Până în sec. al XIX. au fost robi, deși Iosif al II-lea i-a eliberat încă din 1785, de când a început să renască conștiința românească națională. *Opresiunea*, deosebirea de religie și de limbă au finit pe maghiari și pe români la distanță unii de alții. Intelectualii maghiari însă par a fi arătat deja în sec. al XVII-lea simpatii față de viața poporală streină, deoarece începăturile dintâi ale unei vieți spirituale românești se aflau sub scutul maghiar! Așa în 1848 s'a manifestat cu vioeteiune simțul național al românilor ungureni. Eötvös și ceilalți liberali fantazau de autonomia lor națională, în 1863 s'au recunoscut drepturile românilor, dar în a. 1867 se întâmplă o nouă întorsătură: *maghiarizarea făcu iarăș progrese.*

„La început unia lupta împotriva Dienei și împotriva latifundiarilor maghiari pe toți burghezii, să fi fost ei de naționalitate română sau maghiară. Aceasta s'a schimbat însă în curând, cu cât au ajuns mai evidente celelalte motive, cari separau. Românii se aflau culturalicește mai jos, numărau pe cei mai mulți analfabeci; în orașe, printre intelectuali, între conducătorii vieții economice, erau în preponderanță maghiarii. Început pe încetul însă se schimbă aceasta. *Biserica ortodoxă pare că a rămas centrul unității românești.* Brote descrie, de sigur, după starea de fapt, *foarte greaua opresiune a românilor din partea maghiarilor șovinisti și a guvernului. Au fost întreprinse și duse în îndeplinire fără de nici o considerare toate mijloacele de desnaționalizare.* Exercitarea dreptului de vot li s'a făcut imposibilă, ca rutenilor în Galiția, din partea polonilor, ca negrilor în America, din partea albilor.

„Românii au cerut egalitate în fața legii și autonomia Transilvaniei (1881). Până la sfârșit *nu și-au primit dreptul!* Cu toate acestea n'au cerut despărțirea de monarhie. Marele interes, pe care-l nutrește regatul României față de starea românilor din Transilvania și Ungaria, se arată pe față. Seton Watson și Snijders neagă existența unei tendințe puternice spre o alăturare la regat. Așa după războaiele balcanice și sub influința succeselor românilor s'a schimbat aceasta, poate nu așa de mult în Ungaria ca în regatul României, unde conștiința irredentăi peste granița de vest a ajuns mai puternică.

„O greutate zăcea în faptul că românii locuiesc în Ungaria foarte mult amestecați cu maghiarii și marea hartă a lui Mazere ne arată că în Transilvania este identic aceeași situație. Impărțirea a trebuit să pretindă deci mari sacrificii, atât pe de-o parte cât și de cealaltă parte. În Basarabia este numărul românilor mult mai mare, în majoritate, în schimb în Bucovina numărul românilor nu este nici absolut, nici relativ. În amândouă țările nu există încă vreo viață națională; e prea de sine înțeles: cultura și viața politică se află încă pe o treaptă prea joasă.

„Antanta a sacrificat naționalitatea a multor germani și maghiarii românilor, la adecă de dragul țelurilor proprii, pentru înecuirea Germaniei. În Dobrogea pare că se dă dreptate soluției actuale, românii fiind răspândiți în sud-vest, bulgarii îndepărtați de frații lor, în nord, soluția, care a alăturat țara regatului României. Hărțile adunate de Ritzof vorbesc elocvent.

„Deci, deși irridenta română din Ungaria nu pare să fi dorit desli-

pirea de acest stat și alipirea de România cu prea mare țârie, totuș, naționalitatea română a învins, cu pierderi grozave de ale vecinilor; a ajuns la acest rezultat, nu în urma darului de asimilare a statului român, nu în urmă învingerilor ei, nu în urma situației (geografice) favorabile, ci mai mult în urma norocului politic și în urma ajutorului egoist al „Antantei“. (?)

*

În vârtaj. Înainte de a lăsa să apară în volum *amintirile* bărbatului de stat cehoslovac Dr. E. Beneș, publică editura „Orbis“ din Praga, în „Prager Presse“, în „Neue Freie Presse“ și alurea,* capitole din lucrare. Sunt foarte interesante recapitulările celor întâmplate în decursul războiului, interesante și pentru noi, românii. O dare de seamă a cauzelor pentru ce s'a prăbușit Austro-Ungaria e de actualitate și acum, fiindcă poate servi drept un *memento* generației noastre și celor viitoare.

Nu ne-au dus cu puterea stăpânitorii de ieri în Praga, în Brünn (Brno) și în celelalte orașe ale fostei Austrii, ca să „apărăm“ țara de cei ce — eventual — ar fi putut să se răsecole împotriva regimului habsburgic?

Să cetim pasagiul în care analizează dl Beneș de ce căderea Austro-Ungariei a fost inevitabilă, din punct de vedere istoric și filosofic:

„Puterile militare, economice și politice, ideale și morale, deslănțuite prin războiu, din partea a cinci mari puteri europene, intrarea Americii în războiu și izbucnirea revoluției

* Pentru cei ce citesc francezește: în „Monde Slave“, „Revue hebdomadaire“, „L'Europe nouvelle“.

rusești în vârtejul mondial, s'au adevărat de prea tari în starea politică și socială a Europei antebelice, încât să fi putut fi oprită dezvoltarea dismembrării monarhiei, chiar și din partea unor voievozi oricât de puternice și personale să fi fost. Tot ce era pe lume moral și puternic din punct de vedere material (afară de Germania) se afla în front, *împotriva imperiului habsburgic.*"

„Războiul a fost declanșat din partea Austro-Ungariei într'un mod ușuratic și aproape *criminal*. De aceea coresponsabilitatea apăsătoare, din punct de vedere moral, asupra monarhiei. Din punct de vedere militar a pierdut războiul pretutindeni, fără de excepție, deoarece (monarhia) n'a fost pregătită, deși ea a început războiul și deoarece n'a avut o armată capabilă, o administrație capabilă și n'a posedat conducători militari și politici capabili. *Resistența majorității națiunilor lor în internul (monarhiei) a fost elementară. Lozincile democrației și ale libertății națiunilor, cari ajunseră puterile motoare ale războiului, au trebuit să amenințe în gradul suprem existența monarhiei. Revoluția rusească a avut o înrăurire mai mare decât se părea, asupra monarhiei, asupra întregii ei structuri și a discompus-o, nu numai din punct de vedere social, politic și moral și din punct de vedere militar.*"

„Războiul, mai cu seamă războiul modern, la care iau parte toate părțile poporului, încorporează toate puterile politice și economice. Pretinde cea mai mare intensitate, în administrație, în circulație și în tehnica de orice categorie, evocă toate problemele sociale posibile (mai cu seamă acelea ale alimentării) și este cea mai mare *criză de stat*, pe care

și-o poți închipui. Fiecare din statele beligerante ajunge în stadiul acesta de încordare internă, își dezvoltă toate puterile militare, cari, chiar numai ele, nasc altele, neașteptate probleme, și se mai adăogară toate cererile și toate tendințele, îndreptățite și neîndreptățite, ale politicii *internaționale*. S'a născut un amestec, ce te uimea, de interese, cari se încrucșau în mii de direcții deosebite; abea că s'a rezolvat o întrebare și rezolvarea ei a evocat alte zece întrebări; abea că avea să fie sacrificat pe o parte un interes și se anunțau pe cealaltă parte zece și o sută de alte interese. Încălcirea aceasta grozavă n'a putut fi nici odată *rezolvată prin semi-rezolvări*. Puteri mondiale atât de tari, stărnite în furtună, n'au putut fi domestice, micșorate, schimbate sau date la o parte, rapid, nici chiar din partea unei voievozi individuale ori cât de energice să fi fost ea. Din războiul mondial, din cel mai mare războiu al istoriei omenirii, a trebuit să se zămislească, cel puțin parțial, *ceva mare, hotărâtor, definitiv, chiar și dacă nu avea să fie desăvârșit*. În caz de compromisuri rele aveai să te aștepti la sguduiri interne și revoluțiuni interne după războiu."

„Acestea ar fi — afară de argumentele morale, curat interne — argumentele științifice-politice, cari n'au făcut să cred în izbânda noastră finală. Nu propag însă prin aceasta un fatalism orb, social, al puterilor sociale deslănțuite; resping, cum am făcut-o întotdeauna, teoria materialismului istoric, de nuanță marxistă, și revendic pe seama individualităților un rol important. Dar îndată ce puterile sociale ajung la o anumită intensitate, nu mai este în stare să le stăpânească voievozi sin-

guratecui. Aceasta ar trebui să fie un *memento pentru fiecare om politic, pentru fiecare bărbat de stat*“.

Așa adâncește bărbatul de stat Beneș problemele și îndeamnă pe concetățenii săi să aprofundeze problemele, ca numai după aceea să acționeze.

Ca memoriile lui Masaryk, cari ar trebui să fie cartea de căpătâi a tuturor oamenilor politici de astăzi, așa și memoriile acestea ar fi cu cale să fie citite și răsctite și la noi, fiindcă pun punctul pe i la multe probleme vitale pentru omenirea de astăzi.

*

Cum vorbește ministrul-președinte francez. Președintele consiliului de ministri, dl *Raymond Poincaré*, primește pe legionarii americani la Paris, în Sept. 1927, cu cuvinte ca acestea:

„Dacă vrem să protegem istoria față de alterările interesate, nu e — departe de noi aceasta! — nu e pentru ea să *intrefinem urile, pe cari le-a trezit războiul și a căror dispariție completă, dimpotrivă, o căutăm.* În 27 Iunie 1919, primind înainte de plecarea sa din Franța pe președintele Wilson, i-am spus că *adevărata pace nu va ieși decât dintr'o creațiune continuă, și am adăugat: „Nu vom uita, că, după atâtea sânge vărsat și după atâtea ruine adunate, ne-am unit forțele ca să încercăm să procurăm un statut echitabil al umanității sfâșiate și să ridicăm un monument durabil păcii universale*“. La ceea ce președintele Wilson mi-a răspuns: „Răul, care a fost săvârșit de războiu a fost foarte mare, dar a dat puțința lumii să se trezească pentru o mare necesitate morală, aceea de a completa uniunea ne-

cesară între oameni, pentru ca nici odată să nu se mai renouască un astfel de rău“. Să lucrăm deci, eu aceeaș inimă, la această creațiune continuă. Să cooperăm la stabilirea acestei uniuni necesare. Să nu ne lăsăm descurajați nici de dificultățile problemei, nici prin nedreptatea dispozițiilor, nici prin întoarcerea intermitentă a pasiunilor celor rele. Dacă o vrem cu toții, eu hotărîre, înțelepciunea și rațiunea vor sfârși prin a triumfa“.

(„Le Temps“, 20 Sept. 1927)

*

Mareșalul Pétain despre martiriul soldaților. În fața „osuarului“ din Douaumont, în Franța, uade au fost îngropați 10,000 de morți de pe câmpurile de luptă, descrie *mareșalul Pétain*, în 18 Septembrie 1927, când au sosit, ca oaspeți, legionarii americani, grozava încăierare, astfel: „Ordinul a trecut repede din gură în gură; era vecinic acelaș: „Să se țină locurile cu orice preț“. Mai apoi a început o dramă de patru, cinci sau șase zile. Supuși la bătăia sistematică a artileriei inimice, își vedeau combatanții camarazii crâmpoși pe locul lor de luptă sau îngropați de vii în urma răscoală pământului. *Pieptul lor sufla greu sub acțiunea gazurilor, ale căror vapori albi, galbeni, verzui să trău pe pământ, amestecându-și parfumurile lor stricăcioase cu mirosul scârbos al putregaiurilor mișcate din loc.* Pe lângă atâtea suferință, ploata și zăpada sporeau adeseori *martiriul acesta al noroiului.* În *acest infern și împotriva oricărei verosimilități, soldații noștri țineau piept*, cu arma la mână, așteptându-și cu stoicism dușmanul sau moartea“.

(V. „Le Temps“, 19 Sept. 1927)

*

Ura împotriva celor mari ai unui neam? Criticul francez de seamă *Paul Souday* (recenzentul săptămânal dela „Le Temps”) scria în „Les Annales” (15 Sept. 1927), din prilejul campaniei împotriva ideii de a da voie pictorului Liebermann de a expune la Paris, în 1927: „O să pun în uimire, poate, pe câteva persoane, cari își aduc aminte de *campaniile mele defensive pentru Kant și Hegel, Goethe și Nietzsche, Wagner și Richard Strauss, în decursul războiului și cari nu uită că am fost, din motivul acesta, țărît din greu prin noroi.* Unii mă acuzau pe atunci că aș fi vândut Germaniei și Frederic Masson voia, nici mai mult, nici mai puțin decât să lase să mă împuște”.

„Răspund că nu m’am schimbat de loc și că rămân credincios aceluiaș principii, cari erau acelea ale lui Goethe însuș, care consideră urile naționale ca picturi ale populației și declară că nu ar putea să urească o națiune (Franța), care a contribuit atâta la civilizația generală și la desvillarea sa proprie. Cettiși „Convorbirile” cu Eckermann”.

*

Episcopul francez **Sebastian Herscher** analizează (în „Les Annales”) „Cinstea” din ziua de azi (27 IX. 1925) și constată cu durere: „*Onestitatea, avem îndrăzneala de a o spune, este una din virtuțile, care este mai părăsită. Și aceasta este foarte (profund) trist. Dacă studiezi cât de cât societatea noastră cu poftă de plăceri materiale, constăți că e învrăbită rău cu virtutea, care formează baza virtuților omenești.*

„... Societatea, dată cu totul în brațele plăcerilor, dă calificativul puțin laudabil de „pară” imbecilului, care se lasă tras pe sfoară, a găsit spiritual de tot de a asimila acest

calificativ fiecărui om cinstit. Ată de mult, încât în ochii multora din contemporanii noștri omul cinstit a ajuns o „pară”, sau așa ceva”.

„Exemplul cel mai caracteristic al acestei lipse de onestitate, în epoca noastră, ne este dat, fără de apel, de inconștiența de tot bolnăvicioasă cu care persoane cu averi mediocre se obicinutesc să trăiască, ca și când ar fi stăpâne peste milioane. Toaletele exagerate, bona scumpă, călătoriile inutile, petrecerile costisitoare, lipsa de lucru (farniente) plină de o dulceață ce moleșește, nu mai sunt, în ziua de astăzi, apanagiul bogașilor. Toate acestea au căzut, vai, în dămeniul public.

„Pretutindeni o cursă nebună antrenează generațiile tinere spre afunzișurile intemperanței, a plăcerii peste măsură și a trândăviei, într’un cuvânt, la uitarea oricărui simțământ de demnitate și de onestitate. De altmintealea un prea mare număr de profesioniști ne oferă spectacolul unei scăderi veritabile a acestei nobile virtuți. Intre industriași, comercianți, agricultori, măiestri-lucrători și aceia, cari trag din relațiile lor cu publicul un izvor de câștiguri reînnoite neîncetat, mulți apar, în ziua de astăzi, ca și când și-ar fi pierdut orice ideie despre aceea ce se numește, în știința socială, „prețul just”. Pentru dâșii prețul just este acela, care-i aduce să facă avere în scurtă vreme, și atâta tot. De aici pretenția de a vinde mărfuri cu un câștig, pe care n’am îndrăzni să-l cifrăm, întru atâta îl șinem de grozav (execrabil). Zilele trecute am avut în privința aceasta o discuție foarte vie cu un comerciant. Acesta voia să ne convingă cu orice preț că ar putea, pe bună

conștiință, să ia un câștig net de 30% asupra unei mărfi reînnoite de douăori pe an. Dobânda i se pare cu totul rezonabilă, dat fiind, după cum spunea el, că „anumiți concurenți ai săi își întoarșeră paguba în privința calității, luând neted 60%“. Toate argumentele noastre împotriva unei astfel de dobânzi au suferit înfrângere în fața rezonamentului acestuia: „Nu sunt în afaceri ca să schimb numai banul meu cu acela al clienților mei. Trătesc ca să mă îmbogățesc. Ori, nu vreau ca să alerg în ruptul capului toată viața mea; trebuie să-mi fac afacerile în 5 ani și nimic mai mult“.

*

Povestea poveștilor. „Până când frații Grimm au stabilit teoria științifică, înainte cu un secol, că isvorul cel mai vechi al legendei și al poveștii ar fi mitul zeilor, stă știința de astăzi, aproape fără de nici o contradicție, pe punctul de vedere al acelor învățați englezi, cari au declarat cei dintâi că *poveștile s'au născut pretutindeni*; că nu există un ram mai internațional al poeziei ca povestea. Cele mai multe așa-numite *povești populare* actuale ale diferitelor neamuri nu s'au născut pe pământ național și, chiar și întrucât și-au luat începutul din el, n'au rămas de loc numai la un singur popor acasă, ci au călătorit liber în întreagă lumea. Inzii și egiptenii, grecii și romanii, arabii, norvegienii, islandezii și lituanii, toți și-au povestit din timpuri străvechi povești minunate, foarte asemănătoare unele cu altele. Ba călătorii, exploratori prin țările sudice ale Mediteranei și de dincolo de Ocean, au găsit câteodată la locuitorii băștinași aproape aceleași povești ca acasă la ei. Povestea veselă *sudaneză* „Toată lumea

trebuie să joace“, d. e., pe care a comunicat-o Leo Frobenius, conducătorul expedițiunii germane din interiorul Africei, ne amintește foarte mult personagiile cunoscute din povestea așanumită a fraților Grimm, personajii, cari sunt silite să se învârtă în cere la vorbele fermecate: „Knüppel aus dem Sack“, cari au o putere, căreia nu i te poți împotrivi*) Broasca festoasă deșteaptă, vicleană, dela care porcede farmecul acesta al jocului, în povestea sudaneză, este „Reineke Fuchs“ al nemților**), al cărui străbun, dela care a pornit, se găsește deja la vechiul scriitor grec Aesop. Exploratori mai noi ai Africei au ajuns, pe urma experiențelor de soiul acesta și asemănătoare lor, la teza, că a trebuit să fi stăpânit mult înainte de intrarea islamismului în Africa centrală o cultură creștină, care a putut să fi străbătut acolo prin valea Nilului din Bizanț și care a stăpânit cel puțin în Sudan. Unul din eroii poveștilor zulușilor, care poartă frumosul nume de Utlakanyana este un amestec de omoritor de urieși și de „Däumling“ (Pipăruș Petru). Aventurile sale din povești sunt asemănătoare aceluia din Hansel și Gretel, Rotkäppchen (Scufița roșie) și din „Cei șapte șvabi“. Toate subiectele acestea, atât de cunoscute nouă germanilor, le găsim la un loc într'o *singură* poveste a zulușilor despre Utlakanyana. Și alte povești ale zulușilor au alte asemănări cu poveștile germane, dar și deosebiri, cari derivă din deosebirea între ținutul german și cel sudafrican, din deosebirea de porturi și de obiceiuri.

*) La noi e „cârjă neârjește-te!“

**) Maître Renard al francezilor. Jupân Răncea Vulpoi la noi.

Tamulii, o seminție din India, cu o cultură relativ înaintată, își povestesc aventurile lui Guru Gimpel, o serie de povești, cari au o deosebită asemănare cu colecția despre Lalenburgii nostri (Lale=nebul), cartea aceea veche populară, germană, care conține fel de fel de șotii la adresa orașelor Tripsdrill, Schilda, Schöppenstedt, Buxtéhude, Krähwinkel, etc.“

„La urma-urmelor se razimă faptul conglăsurii sau mai bine zis

al asemănării unei mulțimi de povești populare a diferite neamuri pe un adevăr etnopsihologic, pe care l-ai putea îmbrăca în cuvintele: *inima omenească este pretutindeni aceeași*. Vrea-să-zică: pretutindeni se pot observa senzații sufletești analoage, în bucurie și durere, în speranță și frică, în dragoste, ură și patimă...“

(Paul Wittko în numărul special, dedicat poveștilor, al rev. germane „Die Lese“, 1917, No. 31.)

Bibliografie.

Pr. N. Hodoroabă: *George Enescu*, cu 16 clișee. Iași, „Viața Românească“, 1927, 40 Lei.

Onis. Ghibu: *Trei ani pe frontul basarabean*. — Bilanțul unei activități. — Bibl. „Astrei“ Basarabene“, Nr. 10, Chișinău, 35 Lei.

Căp. N. Cerbulescu și prof. N. Oancea: *Manual de cântece patriotice și populare*, aranjate pe 3 voci. Sibiu, Tip. Școlii milit. Artilerie Nr. 2. 1927, 60 Lei.

Piu Șerban Coculescu: *Introducere la un mod de a fi*. Craiova

„Scrișul românesc“, 1927, 20 Lei.
Ioan Licea, prof. „Din Polonia“, însemnări fugare, etc. Tip. Mitrop. Silvestru, Cernăuți, 1927, 50 Lei.

Reviste: „*Datina Mehedinților*“, Nr. 1, a. I; „*Banatul*“ Nr. 10, a. II; „*Cosinzeana*“, Nr. 1—2, a. XII; „*Analele Olteniei*“, Nr. 11—12, a. VI; „*Buletinul eugenic și biopolitic*“, Nr. 11, vol. I; „*Gratul românesc*“, Nr. 11, a. I; „*Tribuna românilor transnistrienți*“, Nr. 3, a. I; „*Răsăritul*“, Nr. 12, a. X; „*Cele trei Crișuri*“, Nr. 12, a. VIII.

Numărul 1, din anul 1928, va apărea în curând, mult mai bogat ca alți numeri. Bugetul revistei și al Bibl. „Astra“, s'a ureat dela 150,000 lei, cât a fost în 1927, la 450,000 lei — încât atât condițiile tehnice, cât și contribuțiile numeroase vor fi mai mulțumitoare, spre binele „Astrei“.

Răspândiți „Transilvania“ în cereul cunoșcătorilor dv. !
E revista „Astrei“ !

Voci de presă

despre publicațiile „Astrei“, apărute în timpul din urmă.

Las să urmeze o parte din multele recenzii, cari au remarcat publicațiile „Astrei“ noastre. Aceasta nu o fac din orgoliu, ci numai ca să informez pe acela, cari vreau să știe dacă au fost sau n'au fost bine primite publicațiile societății noastre.

H. P.-P.

„Buletinul Cărții“

Anul II. Nr. 12.

Decembrie 1924.

„Petra-Petrescu (Horia): Pe pământ udat de sânge și alte schițe (Buletinul 31 al desp., Sibiu al „Asociațiunii“, Sibiu, 1924, 62 pag. 10 Lei.)

Am mai amintit — și în alte rânduri — de buletinele despărțământului Sibiu, ale Asociației. Preocupările de pedagogie culturală ale Institutului sibian merită o deosebită atenție, din partea critecarului. Folioasele ei sunt incalculabile. Munca ei sistematică și îmbrățișând domeniul destul de variate, literatura pentru popor și chiar buna literatură nu lipsește din publicațiile Asociației. Mai ales când autorii sunt scriitori încercați, cum e cazul Dlui H. P.-P. Preocupările sale morale lasă loc pentru scrisul literar. Broșura de față începe cu schița „Gânduri pe pământ udat de sânge“ o icoană a zilelor de după războiu. Autorul resuscită mituri și eroi legendari, un fel de internațională de pilde, dar cari, din nefericire, nu dădu nici o mână de ajutor umanității suferind. Leit-motivul schițelor Dlui H. P.-P. poate fi rezumat în aforismul, pe care Dsa îl inseră în pragul broșurii sale: „Omul poate fi sugrumat, un gând bun însă nu“.

Sub această stea, scrisul său se preumblă în toate literaturile și toate țările de unde culege pilda cea bună. Așa, de pildă, iată minunata imagine „A parlamentarului ideal“. E vorba de primul discurs al Dșoarei Alice Masaryk, fca președintelui Republicii Cehoslovace, aleasă în Cameră. Nu e timpul de vorbe frumoase, ar fi spus ea. Fapta e singură îndreptățită să fie în planul întâiu. Evocând soartea

nenorocită a copiilor orfani, lipsiți de hrană și de îngrijiri părintești, ea propune înființarea de sanatorii pentru copii. Efectul vorbirii ei fu imediat.

Pilda aceasta și altele le oferă meditației oamenilor de bine, dela noi, Dl H. P.-P.“

„Ramuri“

Anul XVIII. Nr. 14—15.

În numărul 14—15 (a. XVIII) al rev. „*Ramuri*“ (Drept) din Craiova, publică dl *Ștefan Bălcești* un articol despre volumul de versuri „*Inviere*“ de *I. Borcia* (din „*Bibl. noastră populară*“), relevând talentul regretatului poet.

„Universul“

30 Aug. 1924.

Dl *B. Cecropide* remarcă în „*Universul*“ (30 Aug. 1924) broșurile tipărite de despărț. Sibiu al „*Asoc.*“, scriind: „... dsa (secr. lit.) dă la lumină necurmat, lucrări bune, pe înțelesul tuturor, cuprinzând cunoștințe și necesare și deschizătoare de gânduri înviorătoare. Broșurile dlui H. P.-P. sunt tipărite când de „*Asociația*“ din Sibiu, când de particulari, cari își fac o datorie morală, ajutând la propășirea scrisului românesc“.

„Ideea Europeană“

Anul VI. Nr. 52.

„*Ideea Europeană*“ (a. VI. Nr. 52) scrie, între altele despre broșura: „*E mult de lucru!*“ a desp. Sibiu: „*Cărțicea* ... e o mărturie de frumoase fapte culturale.

„*Asociațiunea*“ apare de aici, și dacă toate despărțămintele și agenturile ei ar lucra deopotrivă, ca un adevărat Minister al ridicării poporului, înființat și întreținut prin consensul și jertfa cărturarilor aceluiași popor...

... Atmosfera de aici, din *cărțicea*, de blând mistonarat cultural, adusă aproape de scrisul cu aceleași însușiri locale și unice, al dlui H. P.-Petrescu, e cea mai bună parte a lumii de-acolo, ca și cea mai bună dovadă că ea a fost înțeleasă și poate căpăta ceea ce așteaptă și-i trebuie“.

„Înfrățirea“ (Cluj)

Anul V. Nr. 1247

13 Dec. 1924.

A apărut: „*Calendarul Asociațiunii*“ pe anul 1925, întocmit de dl *Horia Petra-Petrescu*, secretarul literar al *Asociațiunii*. E un calendar foarte bine redactat, atât în ce

privește partea curat calendaristică, cât și cea literară. Prețul 12 Lei. Se poate comanda la toate librăriile.

— „*Povești din țara Cehului*“, de *Bojena Niemcsová*, traduse în românește de cunoscutul prieten al Românilor Abatele Metodiu *Zavoral*. Un volumaș de 84 pagini, apărut în Biblioteca populară a „*Astrei*“. Prețul 4 Lei“.

„Infrățirea poporului“ (Cluj),

Anul XII. Nr. 14, 1924.

„*Ce să citim*“ în „*Infrățirea poporului*“ (Cluj), 14—XII, 1924, „*Calendarul Asociațiunii*“. Dela Sibiu primim un calendar frumos, tipărit de soc. cult. „*Astra*“. E al 15-lea an de când acest calendar își face intrarea în casele Românilor ardeleni, având, pe lângă partea curat calendaristică și pagini frumoase de învățătură și petrecere, potrivite pentru săteni. Între altele în acest calendar găsim și o tălcutire a legilor despre testamente și contracte, precum și sfaturi potrivite pentru plugări și meseriași și o mulțime de chipuri minunate. Se poate cumpăra la orice librărie pe preț de 12 Lei“.

„Gazeta Transilvaniei“

17 Decembrie 1924.

„*Calendarul „Asociațiunii“ pe a. 1925*, întocmit de dl. secretar Dr. Horia Petra-Petrescu, a apărut și se află de vânzare în toate librăriile. Prețul calendarului 12 Lei. Fiind bine întocmit și conținând prețioase date, îndrumări folositoare și ilustrațiuni, îl recomandăm cu toate căldura intelectualiilor, meseriașilor și plugarilor noștri“.

„Căminul“ (Focșani)

Anul I. Nr. 2/3.

„*Calendarul „Asociațiunii“ pe a. 1925, Sibiu*, Prețul 12 Lei. Redactat sub îngrijirea dlui Horia Petrescu, secretarul literar al Asociațiunii și tipărit cu îngrijire și frumos, cum sunt aproape toate cărțile ce ne vin din Transilvania, calendarul acesta e o podoabă pentru masa oricărui cărturar“.

„Răsăritul“

Anul VII. 37—40.

Iunie 1925.

„*Transilvania*“ (Mai—Iunie) e dedicată în întregime artistului dramatic Zaharia Bârsan, cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate dramatică. Sunt pagini evocative și juste, la aprecierea cărora se unește orice suflet românesc.

Insemnările mărunte, dela sfârșit, sunt bogate și numeroase.

*

Anul VII. Nr. 41—48.

Iulie—August 1925.

Cărți bune pentru popor se găsesc în „biblioteca populară” Astra din Sibiu, str. Șaguna Nr. 8. Le recomandăm cu plăcere cu atât mai mult cu cât fiind sidiitoare de suflet, sunt și la îndemâna celor mai modeste pungi. Se fac și abonamente. Cu 70 Lei se capătă 10 cărțuții și un calendar.

Gazeta Maramurășană

Anul VI. Nr. 18.

1 Maiu 1925.

Prizonierul din Caucaz și alte povestiri de Leon Tolstoi. Nr. 125 din Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra” dela Sibiu. Broșura aceasta e talmăcită) de învățatul secretar literar al „Astrei” dl Horia Petra-Petrescu. L'am cercetat astă-vară în cabinetul său de lucru, unde își are dulapuri pline, de cărți, ca și o bibliotecă publică. Mi-a arătat nenumărate lucrări de valoare, pe cari le edă parte cu ajutorul „Astrei”, parte găsiind suflete nobile, cari supoartă cheltuelile tiparului, iar volumașele apoi le împarte gratis tuturor cari le cer. Pușini muncitori avem în ogorul culturei și a literaturii române ca dl Horia P. Petrescu, care este un suflet ales, idealist, parcă e din altă lume, nu din această lume materialistă în care trăim.*

Broșura sus amintită este întâia din șirul de povestiri ce ne promite din vestitul L. Tolstoi.

„Unirea Poporului”

Anul VII. Nr. 28.

12 Iulie 1925.

Prizonierul din Caucaz și alte povestiri de Leon Tolstoi. Mult bine și multă înălțare sufletească va găsi cetitorul în aceastea povestiri frumoase. Prețul cărțicelei 5 Lei.

Lucă minte slabă și alte povestiri pentru popor de Ioan Pop-Reteganul. Acestea povestiri sunt luate din viața poporului nostru ardelenesc și cuprind învățături folositoare.

„Cuvântul literar și artistic”

Anul II. Nr. 15.

12 Aprilie 1925.

Revista Asociațiunii din Sibiu: Transilvania, publică la rubrica îmbelșugată a cronicelor, un adevărat dosar al luptei dusă în diferite fări împotriva pornografeiei. Un om răbdător și cu vastă lectură, a adunat părerile exprimate

*) De fapt, trad. de Nic. și H. Petra-Petrescu.

în Franța, în Germania, America, Ungaria, Cehoslovacia și la noi, împotriva sexualismului, care a invadat arta și literatura de după războiu, cu proporțiile unui adevărat flagel. Găsim părerile lui Bréux, Adolphe Brisson, Albert Flament, Fernand Gregh, Episcopul Sebastien Herscher, oratorul catolic P. Janvier, Lanson, ale gazetei din Praga „Lidové Noviny“, Ludovic Naudeau, revistelor germane „Türmer“, „Christliche Welt“, „Ghidul literar“ — „Literarischer Handweiser“, Dr. Ottokar Prohaszka, și discuțiile din Camera și presa românească (urmează citate).

„Lumina Satelor“

Anul IV. Nr. 20.

10 Maiu 1925.

În biblioteca populară a „Asociației“ din Sibiu a ieșit o cărticeică foarte bună și potrivită pentru popor, intitulată: „*Prisonierul din Caucaz și alte povești, de L. Tolstoi*“. Sunt povestirile traduse și edate pe vremuri de d. N. Petrescu, tatăl dlui Horia P.-Petrescu, secret. lit. al „Asociației“, care a seos acum din nou aceste minunate povestiri pline de învățături sufletești, morale. Recomandăm călduros această carte tuturor cititorilor gazetei noastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul IV. Nr. 21.

17 Mai 1925.

O carte bună scoasă de „Asociație“. În biblioteca populară a „Asociației“ noastre din Sibiu a ieșit o cărticeică cuprinzând câteva minunate povestiri ale scriitorului I. Pop Reteganul. („Lucă — minte slabă și alte povestiri pentru popor“). I. Pop Reteganul — un dascăl ce a trăit în mijlocul poporului — a fost un meșter mare în a scrie pe înțelesul poporului. Cărticeica ce a ieșit prezintă o valoare și mai mare întrucât cuprind povestiri nouă pe cari familia repozatului le-a pus la îndemâna „Asociației“ spre a fi tipărite și redată poporului. Constatăm cu bucurie că pe calea aceasta mergând, vechea și buna bibliotecă a „Asociației“ se reculege din alunecarea pe care apucase și apucă pe calea cea potrivită.

„Gazeta Maramurășană“

27 Nov. 1925, (din Sighet).

„Alt calendar foarte bun este „Calendarul Astrei“ pe 1927. Pe copertă un model de casă națională la sate de arhitectul V. Smigelschi. Prețul 12 Lei și este întocmit pentru de a fi de folos țaranului român. Îl recomandăm cu căldură“.

„Adevăru Iliterar și Artistic“

Anul VI. Nr. 236

14 Iunie 1925.

„*Transilvania*“ (Matu—Iunie). Număr închinat artistului dramatic Zaharia Bărsan, la 25 de ani de activitate dramatică. Am subliniat faptul acesta după contribuția revistei „Societatea de mâine“. Azi menționăm articolul dlui *Horia Petra-Petrescu*: „O primejdie comună“. Este vorba despre Pornografia în teatru. Autorul arată cum mai toți cronicarii dramatici din țările europene și alți oameni cu autoritate morală, scriu necontentit asupra acestei mari nedreptăți care se aduce artei, arătând totodată primejdia ce naște de aci. Numai câteva exemple...

„Foaia Noastră“

28 Febr. 1926.

„*Horia Petra-Petrescu*. Meșterul Nicu. Povestire din viața pictorului Nicolae Grigorescu. Sibiu 1926, Buletinul 39 al desp. Sibiu al „Asociațiunii“ (Astra). N. Grigorescu a fost unul dintre cei mai mari pictori ai noștri, vestea căruia a mers și în țările străine. În broșura de față, dl P.-Petrescu povestește cu măiestria de bun scriitor al nostru începutul activității lui Grigorescu. Broșura se împarte gratuit“.

*

5 Decembrie 1926.

Biografie. Mila și compătimirea socială în literatură. Conferență de Horia P. Petrescu, Buletinul 46 al desp. jud. Sibiu al „Asociațiunii“ („Astra“), Sibiu, 1926. Se răspândește gratuit în județul Sibitului.

Intemeiat pe o cifire atentă a scriitorilor celor mai însemnați ai popoarelor culte din Europa (secolul 19 și 20), dl H. P.-Petrescu arată cu cîtate din ei, cum dorește o lume primenită sufletește și apelează la simțul de dragoste față de aproapele nostru. Citind conferența dlui Petrescu, vedem și cari scriitori merită să fie citiți.

*

11 Iulie 1926.

Nr. 28.

„*O bucată de pâine, din Bănat*“ și alte schițe originale de Horia Petra-Petrescu Sibiu, 1925 (No. 124 din Biblioteca populară a Asociațiunii). Preț 5 Lei.

Sunt niște povestiri din timpul răscolului, spuse cu gingășia, care caracterizează tot ce scrie dl P.-Petrescu. Nici humorul nu lipsește din ele. În desfășurarea cuprinsului se dăpână mai ales firul unor întâmplări din viața Românilor noștri ajunși pe meleagurile din Țara Cehului. Citindu-le, mulți își vor reaminti cu duiosie timpurile de multă vrășmășie pentru viață.

Recenzii, dări de seamă. Dl. Horia Petra-Petrescu desvoltă de ani de zile, în Sibiu, în special în jurul „Astei“ și al revistei acestei vaste asociațiuni culturale, una din cele mai utile și rodnice activități. Stăpân pe o extinsă cultură literară și generală, înzestrat cu frumoase calități sufletești și îndemnat de o stăruitoare sete după cunoștințe, Dl. H. P.-Petrescu este prototipul ideal al propagandistului cultural.

Conferențiar distins. D-sa se remarcă și ca publicist de talent având de bună seamă, ca principiu, răsărit dintr'un suflet idealist și dornic de mai bine, ideea fundamentală, că nu există frumsețe, deci nici artă, fără sănătate, fără morală. Etica este sâmburele frumseții, esența cea mai intimă a artei și totdeauna singura ei valoare și farmec. În cadrul acestui minunat domeniu de eternă inspirație dl. H. P.-Petrescu se simte acasă și știe să tâlmăcească și să îmbogățească capitalul cultural al poporului nostru.

Din scrierile d-sale din ultimul timp relevăm aici în special următoarele: „Se întrebă mîntea sănătoasă“... câteva întrebări foarte îndreptățite pentru minoritarii și conștienții noștri; „Între două focuri“, comedie de salon, originală, într'un act; „Om nou se naște 'n iaduri de dureri“ conferință publică; „Meșterul Nicu“ povestire din viața pictorului N. Grigorescu; și „Pe pământ udat de sânge“ și alte schițe.

„Graiul Nostru“.

Bărlad, Dec. 1926.

Leo Tolstoi. „Prisonierul din Caucaz“ (Biblioteca Asociațiunii Nr. 25). Tolstoi! Când ne cade sub ochi ceva din opera sa, trebuie să primim. Nu e vorba dacă ne place ori nu ne place! Colosul acesta nu ține socoteală de asta. Trece înainte... El stă mereu la aceeași înălțime, la care genul se ridică dând din când în când, în uniformă omninoare... Indiferent dacă citim „Răsboiul și Pacea“ ori „Prisonierul din Caucaz“, Tolstoi e același. El te jură cu proza lui neliterară, dar captivantă; te târăște după el și nu-ți dă drumul până când nu termină. La urmă ai pretenția că ai terminat tu, care n'ai putut face altfel.

Cărticica aceasta se citește cu atenție, — și propriu zis, nu știi dacă fără plăcere ori cu mare plăcere. Atât se citește.

Este minunat de atrăgătoare povestea soldatului Șilin, care, când fericit capătă permisiie să meargă din Caucaz acasă, este luat rob de tătari, pus la treburi, încercă să

fugă, bătut, prins, pus în lanț și aruncat într'o groapă de unde ajutat de enigmatică tătăroaică Dina, fuge a doua oră și cu dureri amare scapă, reîntorcându-se la corp, căci l se sfârșise concediul. Iată ce face soarta din planurile oamenilor.

Urmează apoi povestea creștină, în care cizmarul Martin lămurește trăind versetele Evangheliei despre primirea lui Hristos. Ceea ce rămâne după această cefire este deplina înțelegere a duhului creștin, care se găsește ca ceva specifice, în toate povestirile creștine ale lui Tolstoi.

Și mulți pot pricepe de-aici adevăruri neînțelese.

C. R. Crișan.

„Viitorul“.

1 Ian. 1926.

„Asociațiunea p. lit. și cult. pop. rom. Astra“ din Sibiu a tipărit în biblioteca sa populară o foarte distractivă broșură, în care sunt cuprinse: „Snoave, chiuituri și povești“, adunate de Andreiu Bârseanu, cu o biografie a fostului președinte al „Astrei“.

„Unirea“

Blaj, Nr. 1.

2 Ian. 1926.

„Calendarul Asociațiunii“ pe a. 1926. Sibiu, Prețul 12 Lei. „Deși dintre cele mai bogate și mai bine îngrijite, este neapărat cea mai ieftină publicație de această natură. Pe aproape 200 pagini, formatul obișnuit al „Bibliotecii populare“ a „Astrei“, — cititorii lui vor găsi un material ales, dintre toate ramurile, datorit în bună parte frunțașilor primei noastre asociații culturale din Ardeal. El merită cea mai largă răspândire“.

„Universul“

Anul XLIV. Nr. 230.

4 Octombrie 1926.

De citit și răsândit. Biblioteca populară a „Asociațiunii“, Nr. 138, 1926. — Prin cărticele mici, lesne de citit, și la îndemâna poporului, atât sub raportul prețului cât și al grijei de răspândire, „Asociația“ pentru literatura română și cultura poporului român, a făcut reale servicii sufletului nostru.

Imi cade în mână Nr. 138 al acestei biblioteci de popularizare. O înfinită plăcere să constat dela articol la articol interesul tot mai mare pentru sporirea patrimoniului

nostru cultural. Sunt numai 7 articole. Dar fiecare din ele te prinde în mreajă, te cucerește.

Asemenea cărți trebuie să meargă din mână în mână pentru că dragostea, căldura și priceperea cu care sunt scrise, merită să fie preluate de orice om de bine.

I. Gr. O.

„Biserica Ortodoxă Română“

Anul 44, Nr. 11.

Noembrie 1926.

Elena C. Sporea, „Vine Crăciunul“. — Bună lucrare, de întrebuițat în vremea apropiată a Crăciunului. Preoții și învățătorii ar trebui să și-o agonisească, pentru a o folosi în veselie sărbătorilor care se apropie.

Horia Petra-Petrescu, „Mila și compătimirea socială“. Lectură pentru intelectuali. 46-lea Buletin al „Asociațiunii“, despărțământul Sibiu.

Tipăriturile „Astrel“, despărțământul Sibiu, sunt o povodă de cugetare morală și românească, având culegeri de foarte bună informațiune și de temeinică cugetare. Toate acestea prin munca neobosită a dlui Dr. Horia Petra-Petrescu. Ca și atâtea altele, și acestea despre „Mila și compătimirea socială“, care se poate căpăta pe gratis.

„Universul literar“

Anul XLII. Nr. 17.

25 Aprilie 1926.

Ioan Pop-Câmpeanu: *Dușmanii omului* (Vrăjmașii sănătății și ai averii). Sfaturi practice. Biblioteca pop. a „Asociațiunii“, Nr. 181. Sibiu 1925.

O excelentă broșură de vulgarizare despre animalele vrăjmașe omului: unele vrăjmașe sănătății (limbricii, jânșarii anofeli, muștele, stelnțele, cănișii turbași etc.), altele vrăjmașe averii (gâlbeaza, molitile, carii, musca columbacă, șoarecii de câmp, etc.).

Detailate informațiuni științifice urmate de sfaturi practice.

O șezătoare românească (Material de cântec și de cântec). Biblioteca populară a „Asociațiunii“, Nr. 135. Sibiu, 1926.

Una din acele ingenioase creațiuni populare în redactarea cărora excelează dl Horia Petra-Petrescu: îndrumări și norme pe tema caselor culturale, portative cu cântece populare, maxime, o disertație „despre lus“, a unui învățator, un articol despre însemnătatea cooperativelor și

la urmă acea schiță, (ăpărută și ea extras), — „Meșterul Nicu” — din viața pictorului Grigorescu, despre care am mai amintit de curând.
Perp.

Anul XLII. Nr. 15.

11 Aprilie 1926.

Horla Petra-Petrescu: „Meșterul Nicu” (Povestire din viața pictorului Nicolae Grigorescu), (Bulet. 39 al desp. Sibiu al „Asociațiunii”) Sibiu, 1926.

În paginile modeste ale unui buletin al „Astrei” din H. P.-P., a cărui activitate culturală, — ca secretar al „Asociațiunii” din Sibiu, ca redactor al revistei „Transilvania”, ca publicist neostoiat și iscusit alcătuitor de calendare este din cele mai laudabile, povestește în chip de „lectură pentru șezătorile literare, la sate și orașe”, din viața pictorului Nicolae Grigorescu. Sunt începuturile dela Agapia, cu prietenii duioase și mai ales cu stăruitoarea muncă a pictorului care nu se gândește decât cum să plece la Paris să se desăvârșească. Lecție de energie, povestirea e o utilă lectură pentru popor.

„Unirea Poporului”

Anul VIII. Nr. 2.

10 Ianuarie 1926.

Snoave, chiuituri, povestiri adunate de Andrei Bârseanu, fostul președinte al „Asociațiunii”. Nr. 132 din Biblioteca Poporală a „Astrei”.

Această carte cuprinde foarte frumoase glume, chiuituri și povestiri culese de Andrei Bârseanu, când era profesor la Brașov, cari vor fi citite și gustate cu mare plăcere de tineretul nostru de prin sate în serile de iarnă, ori duminica pe lângă horă. „Asociațiunea” noastră face foarte bine când mai tipărește și astfel de cărțițele de veselie, că amăreală este destulă în lume.

„Neamul Românesc Literar”

Anul I. Nr. 9.

24 Ianuarie 1926.

Patria. Poezii de Gh. Tutoveanu. Biblioteca „Asociațiunii”, din Sibiu.

Biblioteca „Asociațiunii”, continuând cunoscutele tradiții, editează într-o simpatică broșurică unele dintre cele mai bune poezii ale dlui Tutoveanu.

Sunt poeziile pe care le-am citit altădată în revistele literare ale vechiului regat.

Ele rezistă timpul păstrându-și vigoarea sentimentului din care au jâșnit, înveșmântate într-o formă care le va păstra încă multă vreme.

Sunt aci și versuri din timpul războiului, cari amintesc eroismul unor clipe uitate prea repede.

Poetul ne înfățișează cu mult meșteșug măreția momentelor tragice în cadrul naturii, care împărtășește și ea oare cum această măreție, etc.

S.

„Cosinzeana“.

Anul X. Numărul 10.

Cluj 7 Martie 1926.

O broșură prețioasă. — Din când în când, printru multele sale broșuri de popularizare științifică și literară, „Asociația“ din Sibiu publică și scurte lucrări, cari prin felul cum sunt scrise și prin simțirea, care este turnată în ele, săruesc în sufletul cetitorului vreme îndelungată, trăgând în urma lor o binecuvântată brazdă de lumină. Peste noianul faptelor zilnice cari smulg de partea lor atenția lumii, chiar și pentru cetitorul mai rafinat, — școlar, meseriaș, învățător, preot, etc. — al satelor noastre, câte-o astfel de carte înseamnă un popas răcoritor și o mângâiere sufletească.

Broșura mai nouă din Biblioteca populară a Astei în care dl *George Vâlsan* prezintă cetitorilor *Povestea vieții lui Vasile Alexandri* are din belșug lumina, simplitatea și căldura unei astfel de lucrări, care să pătrundă la inima celor către cari se adresează. Din fiecare rând, scris clar și neînșorzonat cu podoabe inutile, viața și figura marelui nostru poet răsare vie și mare. Cuvintele măiestru îmbinate, culorile fragede și descrierile pline de poezie ale munșilor unde *Alexandri* a eules poezia noastră poporană, arată vădit talentul literar al celui ce a scris „*Povestea unei tinereți*“ și „*Grădina părăsită*“. Căci dl *Vâlsan* este un scriitor care simte adânc frumusețile naturii și știe să le îmbine cu stările noastre sufletești. Spicuirea paginei în care povestește zilele din urmă ale bardului dela *Mircești*, e convingătoare.

Serisă clar, concentrat și mai presus de toate frumos și cu suflet, broșura dlui *Vâlsan* este o podoabă prețioasă în biblioteca populară a Astei și nu ne îndoim că va trezi ecou în sufletul cetitorilor ei. Deaceea am dori-o răspândită cât mai mult, nu numai între săteni, ci în deosebi între școlări, cărora le-ar putea fi de mult folos. Acum când poate ne gândim mai puțin la personalitățile culturale ale trecutului nostru, broșura dlui *Vâlsan*, scrisă pe înțelesul poporului e binevenită.

„Societatea de mâine“.

Nr. 43.

Cluj, Duminecă 24 Octomvrie 1926.

„Calendarul Asociațiunii pe anul 1927, e încă o vie dovadă de noul avânt cu care vechea noastră societate de cultură se îndreaptă împotriva ignoranței, ce stăpânește masele noastre. Cărțuța aceasta cu înfățișare modestă, ca toate numeroasele ei înaintașe, aduce față de acelea, o mult mai largă privire peste toate domeniile culturii. Căci găsim aici ceva peste literatură și sub ea — două înfideri de arși potrivite cu noua orientare a Astei și a culturii noastre. Aproape toate secțiile (afară de cea juridică, legată atât de mult de politică, încât nu-și mai poate întoarce ochii spre cel cărora le cere vot conștient) își dau contribuția. Înșirăm câteva nume îndeajuns de grăitoare prin reputația lor: Dr. Iuliu Moldovan, Dr. Hașteganu, Onisfor Ghițu, George Vălsan, Tiberiu Brediceanu, Ion Agârbiceanu, Dr. C. Preda, Ing. Holsescu, etc. etc. Ba hărnicia a copleșit de astădată modestele mîșloade ale Asociației. O mare parte din materialul, nu mai puțin prețios, a fost publicat într-o broșură aparte: „De cetit și răsândit“ (No. 188 al „Bibliotecii populare“). Așa cum se înfățișează, calendarul poate purta numele cel bun al Astei în toate casele românești“.

„Țara noastră“

Anul VII. Nr. 32 (1926)

Încă o revistă care își ia vacanță până la toamnă: „Transilvania“ (Anul 57, Nr. 7) revista Asociației din Sibiu. Dl. Emilian Stolica, semnează un articol bine și bogat documentat în amintirea lui Ioan Ursu, meritosul profesor de istorie dela Universitatea din București, decedat înainte de vreme în toamna trecută. Viața sbrucimată a lui Ioan Ursu ni se înfățișează aici ca un admirabil exemplu de muncă luminată și adâncă dragoste de neam.

Dl. Horia Petra-Petrescu, neobosit ca întotdeauna, consacră două articole valoroase, unul, în care se recomandă cu căldură cartea de îndrumări a lui Spiridon Popescu „Contribuțiuni la munca pentru ridicarea poporului“ și altul, care pledează în adevărata lor valoare pentru „Poveștile ardelenesti“ ale lui Ion Pop-Reteganu.

Dnii prof. Bogdan-Dniceă, Elie Dătanu și Teodor Păcăștanu prezintă valoroase documente literare și istorice. Remarcabilă, și prin factură și prin originalitate, poezia „Revenire“, semnată de D. Psaita.

Cronica bogată, ea de obicei.

„Cosinzeana“
Anul X. Nr. 32
8 August 1926.

„Transilvania“ (Anul 57, Nr. 7) aduce în câteva pagini semnate de dl Emilian Stoica, un pios omagiu memoriei lui Ion Ursu, profesorul de istoria românilor dela Universitatea din București, decedat prea de vreme în toamna anului trecut. D. Stoica relevă valoroasa operă științifică a dispărutului, care și-a împărțit toată energia între știință și dragoste de neam. Profesor erudit și iubit de elevi, Ion Ursu s'a ridicat prin munca lui și nu a uitat niciodată că este un fiu al Ardealului. Exemplul vieții lui e predică de urmat și de alți.

Interesante observații de călătorie publicate de dl Dr. G. Preda.

Dl Horia Petra-Petrescu semnează un sugestiv articol în care arată ce bună, ce senină și cât de folositoare e sufletului lectura (citite)

Cu acest prilej dl Horia Petra-Petrescu subliniază cu rară înțelegere valoarea „Poveștilor ardelenesti“ ale lui Ion Pop-Reieganul.

O bună poezie „Revenire“, semnează dl D. Psatta.

Dl Ștefan Mărcuș — ridică chestiunea șamsarilor culturali despre care dl Bota s'a ocupat cândva în „Familia“ dela Oradea, și crede că printr'o unire a intelectualilor de toate categoriile vom putea scăpa de acest parizat.

O pagină de multă sensibilitate semnează dl Z. Sandu în josul unui poem în proză intitulată „Mamă“.

Un document prețios din timpul revoluției dela 1848 publică dl Teodor Păcășianu, eruditul cercetător al trecutului ardelenese. E vorba de un ordin al lui Avram Iancu pentru cercetarea și reprimarea buciumanilor, vinovați de incendierea și jefuirea Zlatnei. Iancu ne apare și aici acelaș om drept și sever cu cei necinstiți, pe care îl știm.

Dintr'o serie de interesante „hârtii vechi“ dl Dr. Elie Dăianu publică o parte, făgăduind să ne dea o întreagă serie de literatură documentară confesională. O așteptăm cu un interes explicabil.

Dl Bogdan-Duică publică un document descoperit în biblioteca Brukenthal din Sibiu, pe care îl bănuiește a fi manuscrisul traducerii făcută din Odiseea lui Homer de Alecu Beldiman, cunoscutul literat moldovan din secolul trecut.

Cuvinte calde închină revista pentru premiarea lui Ion Gorun, însoțindu-le de o amănunțită bio- și bibliografie.

„Cosinzeana“

Anul X. Nr. 27—28

11 Iulie 1926.

Cartea mamelor. În „Transilvania“, revista Asociației, se gădește cineva la ideea alcătuirii unei cărți pentru sufletul mamelor, spre desăvârșire a operei care se înfăptuiește în cărțile de îndrumări și sfaturi pentru sănătatea fizică a mamelor. *Ideea este în adevăr vrednică de toată atenția noastră.* O carte, care să oglindească sufletul mamei aplecat treaz asupra copilului nou născut, nu avem. O carte, care să cuprindă toată acea imensă gamă de subtile sentimente gingaș exprimate în cântece de leagăn, în limbajul drăgălaș schimonosif propriu numai înțelegerii dintre mamă și copilul ei, ar fi o adevărată operă de psihologie puerilă, care ar prețui mai mult decât toate tratatele în chestiune.

Iată de ce aplaudăm buna inițiativă care se desprinde din apelul publicat în „Transilvania“ și îndemnăm pe toți cei ce pot contribui cu ceva la încheierea acestei cărți să completeze chestionarul ce li se prezintă acolo.

„Patria“

24 Februarie 1927.

O faptă bună. Luptătorii trecutului nostru apropiat, deși prin indeletnicirile lor au fost într-o traintică împreună-viețuire sufletească cu păturile largi ale poporului de dincoace de munți, pentru vremurile de acum, sunt tot mai slab și mai puțin cunoscute. E acesta un păcat de totdeauna și fără de leac al nostru. Căci dacă atâția și atâția chiar dintre intelectualii ardeleni nu cunosc frământările de mai înainte ale acestui pământ, cum să le mai cunoască cercul larg al lumii noastre rurale? Și totuși peste vremi și împrejurări amintirea luptătorilor noștri, deși vagă și îndepărtată trăiește încă în sufletul satelor, transfigurată sub aureola de legendă.

Cine nu cunoaște acei „Bate ploaia prin copaci, Rob îi Maior la Măncaci“ ai târnăvenilor sau n'a trăsărit, — încându-și zimbetul pentru făloșenia bănățeană, — la auzul versurilor:

...„Nu-i român ca bănățeanu'
Bănățean ca Lugojanu
Lugojan ca Brediceanu“...

purtate din sat în sat în jurul Lugojului?

Acestor amintiri, societățile culturale cari se îngrijesc de sufletul satelor au datoria să le precizeze conținutul. Fără a risipi aureola de legendă născută de vreme și uitare în jurul lor, căci orice transfigurare e un început de

ultare, broșuri scrise împede vor întări și lumina acestei amintiri. Iată de ce ne-am bucurat acum când am frunzărit cărțuța din Bibl. populară a *Astrei* în care e publicată povestirea „Piatra credinței” a vestitului bănățean Coriolan Brediceanu.

E o povestire dintre cele mai potrivite ce se pot da poporului, care ține atenția încordată, încântă sufletul, și e o pioasă amintire pentru luptătorul bănățean care a fost Coriolan Brediceanu. Rândurile de lămurire cu o sumară biografie, dela începutul broșurii sunt cuprinzătoare cu toată pușinătatea lor.

De aceea credem că publicarea într'o broșură populară a acestei povestiri din care ar fi trebuit schimbate câteva neologisme, a fost o îndoită faptă bună. Gândul se deschide însă în dorință mai largă și pentru popularizarea trecutului eroic ardelenesc, am dori ca această faptă să fie numai începutul unui șir întreg, care s'o urmeze. Ar fi un lucru care ar spori cinstea bătrânețelor „*Astrei*”.

I. Br.

„Unirea Poporului”

Anul VIII, Nr. 48.

28 Noembrie 1926.

1 Dec. 1918. De dl Romul Simu. Această cârticeică este întocmită anume pentru serbarea zilei de 1 Dec. Ea cuprinde și un program al serbării, cu Imnul Regal și cu Imnul Unirii. *Ar trebui să o aibă toate primăriile de prin satele noastre.*

Vine Crăciunul. Cârticeica aceasta cuprinde o foarte dragălașe piesă de teatru, pe care să o joace copiii de școală în sărbătorile Crăciunului. Trebuie un cor de școlari și 10 băieți și 2 fetițe, pentru roluri. Scenariile sunt ușoare, se pot face în oricare comună. Mai cu seamă dșoarele învătătoare de prin sate *ar trebui să-și câștige această piesă și să o reprezinte. Ar face mare bucurie părinților!*

„Revista Teologică”

Anul XVI, Nr. 11.

Noembrie 1926.

Mila și compătimirea socială în literatură — de Horia Petra-Petrescu.

Dl Horia P.-Petrescu este unul din cei mai entuziaști propovedători ai culturii și idealismului în țara noastră.

Înzestrat cu o excepțională putere de muncă și pasionat statornic de cugetare superioară și de frumusețe etică, dsa își intrupează sufletul cu toate visurile lui de per-

fecțiune, în marea operă de cultură națională pe care o realizează de decenii „Astra”. Colaboratorii, cu cari se simte înfrățiți printr'un ideal comun și printr'o jertfelăie fără strigăte de reclamă, sunt o garanție de înalt prestigiu pentru ceea ce numim curent o izbândă culturală în viața noastră românească.

Buletinele „Astreii” — botezate astfel dintr'un prisos de modestie — pătrund de duh cultural întreagă viața sufletească a neamului nostru.

„Mila și compătimirea socială în literatură”, este o dovadă pentru cele afirmate mai sus. Este această conferință, cu ideile căreia s'ar putea încheia un volum destul de impunător ca dimensiuni, un apel, smuls din tot ceea ce are mai cald și mai curat un suflet omenesc, către oameni și către conștiințele lor, de a nu ucide *omenia* din lume și de a nu gratifica animalitatea cu apologii superlativă și cu omagii academice.

Vorbește un om cult, pentrucă e un om adevărat, domnilor oameni preținși culți! Nu v'ați convins încă de nulitatea morală a atâtor truști cari sunt și un autentic certificat de spirit anticultural?... Cititți cu luare aminte această broșură și suntem siguri că vă veți revizui multe erori intelectuale și vă veți rectifica multe atitudini morale.

„Răsăritul”.

Anul IX No. 2.
Octombrie 1926.

De citit și răsândit. Biblioteca populară a „Asociațiunii” No. 138, 1926.

Prin cărțile mici, lesne de citit, și la îndemâna poporului atât sub raportul prețului cât și al grijei de răspândire — Asociația pentru literatura română și cultura poporului român a făcut reale servicii sufletului nostru.

Imi cade în mână numărul 138 al acestei biblioteci de popularizare. O înfinită plăcere să constat dela articol interesul tot mai mare pentru sporirea patrimoniului nostru cultural. Sunt numai șapte articole. Dar fiecare din ele te prinde în mreajă, te cucerește. Cuvintele d-lui G. Dălsan prin care se definește „ce înseamnă a fi român” ar putea începe Scriptura sfântă a neamului. Povestea cu cele „Trei soluri de femei”, semnată de T. V. Păcajian, este o perlă populară. Nuvela harnicului ostenitor pentru țărănițe și muncitorime care e Horia Petra Petrescu, este chintesență sufletească a unui mare scriitor popular. Bucata „Trifoiul și bondarul”, semnată de Emil Pop, este un model instructiv pentru mulțime și, în acelaș timp, o bucată dinamică prin

îndemnurile la altruism. Sfaturile practice, gospodărești, ale bătrânului D. Comșa, fiind rodul unei experiențe personale, sunt vrednice de cea mai mare atenție.

Asemenea cărți trebuie să meargă din mână în mână pentru că dragostea, căldura și priceperea cu care sunt scrise, merită să fie prețuite de orice om de bine.

„Unirea Poporului“.

IX Nr. 17.

Paști 1927.

„Casa țăranului român“, sfaturi de Ioan Pop-Reteganul. Biblioteca populară a „Asociațiunii“ No. 145. Prețul 5 lei. „I. P. R., este unul dintre cei mai buni scriitori români pentru popor și „Asociațiunea“ face foarte bine că-i tipărește cărțile în biblioteca sa. În scrierea de mai sus sătenii noștri vor putea găsi sfaturi foarte înțelepte și limpezi despre casă și clădirile economice ale țăranului... Se găsește la „Astra“, etc“.

„Universul“

Anul XLV. Nr. 30.

7 Februarie 1927.

Grivei și alte povestiri de Horia Petra-Petrescu (Nr. 143 din Biblioteca populară a Asociației).

Prețuim în chip deosebit râvna autorului de a pune la îndemâna poporului cărțile cu povestiri care înviorază spiritul și întrețin în permanență tradiția cîntitului bun. Bucata „Grivei“, cu subiect din vremea războiului, este un model de humor sănătos și de povestire cu tălc. Și celelalte bucăți din această cîrticică (*Amica, Flămânzila, Săr-bătoare, În ceasul din urmă, Un orb și unul eu ochi, Gân-dește-te nițel, Unde zace buba și Domnica*) antrenează și mențin nota interesului, până la capăt.

„Lamura“

Anul VIII. Nr. 7—8.

Iulie—Aug. 1927.

Publicațiile „Asociațiunii“ (*Astra*) Sibiu. Sub vrednică conducere culturală a dlui Horia Petra-Petrescu, a dlui Romul Simu și alții, vechiul așezământ cultural are o sumedenie de publicații bune pentru bibliotecă. Neavând lista lor la timp, publicăm aici, ca supliment al catalogului general de bibliotecă populară tipărit de Fundația noastră. (urmează lista.)

„Floarea Soarelui“

Anul I. Nr. 6—7.

Iunie—Iulie 1927.

Dr. Gh. Preda, Nicolae Petra-Petrescu (Biblioteca Asociațiunii, Sibiu). — Un amic al poporului. Duloase rânduri de pomenire a zelosului muncitor al neamului și iubitor al poporului Nicolae Petra-Petrescu, mort la 25 lunte 1923. Volumul său de „Povestiri“ (300 pagini) cuprinde și bucăți de valoare netrecătoare. Cunoscută în cercuri mai largi e traducerea comediei lui Schiller „Nepotul ca unchiu“ și biografia compozitorului român *Ciprian Porumbescu*.

„Societatea de mâine“

Anul IV. Nrele 25 și 26.

26 Iunie și 3 Iulie 1927.

Horia Petra-Petrescu: Nicolae Bălcescu. Dl. H. P.-Petrescu a găsit o fericită ocazie pentru a-și tipări într'o bibliotecă de popularizare a „Astrei“, care se împarte gratuit în lumea muncitorească dela sate și dela orașe, povestirea inspirată a ultimelor zile de viață petrecute de Bălcescu pe pământul cald al Siciliei, povestire scrisă în anii războiului, în capitala Cehoslovaciei. Este o evocare plastică a imaginii fizice a istoricului revoluționar, istovit prea de vreme prin muncă multă și umbriet de exilat sau de propagandist al naționalismului și o evocare caldă a sufletului lui aprins în lupta pentru biruința ideilor de libertate socială și națională, cari în timp de un veac bun dela nașterea lor au schimbat fața lumii. Din rândurile care curg, în povestire, ca o apă repede de munte, cetim admirația autorului pentru acel martir al neamului, care n'a avut parte de o odihnă după moarte în pământul patriei sale, pe care l-a cântat în adevărate imnuri de slavă, după cum a preaslăvit virtuțile acestui popor, pe cari le doria valorificate în cadrele unui stat național și democratic.

Broșura dlui Petrescu poate fi cettită și de mulțimea intelectualilor români dela sate și târguri.

„Clujul“.

Anul V. Nr. 21.

Cluj, 22 Maiu 1927.

Asociațiunea pentru cultura poporului român a luat o inițiativă care merită toată lauda și anume de a publica în „Biblioteca populară“ a ei cărțile lui I. Pop Reteganul, care este unul dintre cei mai buni scriitori pentru popor. Asociațiunea deja a și tipărit o carte intitulată: „Casa țaranului

român, sfaturi de l. Pop Reteganul". În această carte țăranul nostru va găsi tot ce este necesar pentru a lupta în viața aceasta. (etc.)

„Națiunea“

11 IX. 1927.

Alex. Lupeanu-Melin, *Nișă Zdrengea* (Nr. 149 din Biblioteca populară a Asociațiunii). Dl A. L.-M. povestește popular, întrebuițând cuvinte și idei țărănești, chiar dacă sunt împrumuturi dela străini, ca de exemplu: *balhaus și șluc*.

Cred că paginile cele mai bune sunt 43, 44 și 45.

Dl A. L.-M. nu-i un povestitor de profestune și pasiune, nu se avântă la opere mari, care să rămână. Păcat! Cele trei pagini ce le voi reproduce, mă 'ndeamnă să-i propun un mare volum de *anecdote*. (Poate atribuite unui Münchhausen românească), care să impresioneze massiv. În paginile 43—45 moșul Bucur din Merghindeal (care ar putea deveni un (Münchhausen) spune despre lupta dela Waterloo o poveste admirabilă ... (citată) *G. Bogdan-Duică*.